

Miljøterapi med et systemteoretisk perspektiv i møter med ungdom

*"Jeg føler jeg prøver å forklare hvordan en farge ser ut,
men det er ikke enkelt å forklare..."*

Kristina Hind Torsteinsen
VID vitenskapelige høyskole
Oslo

Masteroppgave
Master i familierapi og systemisk praksis
Veileder: Ottar Ness

Antall ord: 24 260

27.05.2016

Forord

”Prosjekt masteroppgave” har vært svært annerledes enn jeg hadde forventet, på godt og vondt. Jeg har vært frustrert, fortvilet og sint på meg selv som gav meg ut på dette prosjektet, som jeg mange ganger ikke så noen ende på. Samtidig ser jeg tilbake på utallige fantastiske øyeblikk som har fått meg til å både le, gråte og juble høyt for meg selv, spesielt underveis i transkriberingen. Prosessen har vært svært lærerik, spennende og interessant, og jeg er takknemlig for at jeg har gitt meg selv muligheten.

Gjennomføringen av dette prosjektet har vært avhengig av flere.

Først vil jeg takke informantene som har gitt meg deres tid, og delt av deres erfaring i gjennomføring av intervjuene. Uten deres vilje til å delta ville dette prosjektet vært umulig å gjennomføre. Jeg er evig takknemlig for at dere var villige til å dele deres historier med meg.

Min neste store takk går til Ottar Ness, min tålmodige og engasjerte veileder. Du har alltid vært positiv og gitt meg en ekstra boost til å kjøre på når jeg har ”stått fast”. Du Ottar er virkelig et unikum å ha som veileder, alltid tilgjengelig og ufattelig rask på å gi feedback. Dine kommentarer underveis i skrivingen har vært uunnværlige! Tusen takk for tid, tålmodighet og alle innspill!

Takk til mine medstudenter i Mafam 2012, og klasselærer Lennart Lorås. En spesiell takk til ”The Norwegian Delegation”, Erna Henriette, Karin, Linda og Elin Therese. Treffene med dere har vært uunnværlige i denne prosessen. Dere har vært heiagjeng og motivatorer, og jeg setter stor pris på hver og en av dere. Takk for alt dere bringer inn i gruppa, og takk for samarbeidet! Gleder meg til alle kommende prosjekter sammen med dere.

En stor takk til min nærmeste familie og venner, for all tålmodighet og forståelse. Tusen takk til min kjære mormor Synnøve som alltid er levende engasjert, alltid positiv, konstruktiv og løsningsfokuset. Du stiller alltid opp, og det er jeg deg evig takknemlig for! Tusen takk til tante Siw og onkel Johan Henrik for all hjelp, støtte og oppmuntring. Deres engasjement har betydd alt for meg.

Tilslutt, takk til Raymond og Bella Hay- endelig starter vårt neste eventyr!

Levanger, 24.05.2016

Kristina Hind Torsteinsen

Sammendrag

Denne studien utforsker miljøterapeuters tanker, holdninger og bevissthet om egen praksis i møte med ungdom. Problemstilling og forskningsspørsmål søker en utvidet forståelse av miljøterapeutisk arbeid ved et konkret barnevernstiltak i Midt- Norge. Tiltaket hevder å arbeidet etter et systemteoretisk perspektiv, og å ha et helhetlig blikk på relasjoner i arbeid med mennesker. Det sentrale i studien er hvordan miljøterapeuten selv tenker og beskriver arbeidet som virkning- og betydningsfullt.

Dette er et kvalitativt studie som er basert på subjektive beskrivelser. Intervjuene er basert på en semistrukturert intervjuguide. Spørsmålene er utformet med tanke på å få tak i konkrete beskrivelser av fenomener og erfaringer fra miljøterapeutene. Tanken er at disse fenomenene representerer og forteller noe om opplevelsen av og følelsen i mellommenneskelige relasjonene.

Datamaterialet er basert på intervju med fem miljøterapeuter som er ansatt ved samme barnevernstiltak. Problemstillingen som er belyst er:

”Hva beskriver miljøterapeuter de gjør når de arbeider med ungdommer ved et barnevernstiltak?”

Følgende forskningsspørsmål ble utviklet:

1. Hvordan jobber de med å skape gode relasjoner med ungdommene?
2. Hvordan forstår de en god relasjon i sitt arbeide?

Ved bruk av tematisk analyse kom jeg frem til fire hovedfunn. Disse funnene blir drøftet med relevant teori, samt tidligere forskning for å belyse relevans til problemstillingen. Inntrykket av informantenes beskrivelser er at de ikke er så opptatte av metoder eller faglige begreper, men heller hvordan de og ungdommen på best mulig måte kan være seg selv i møte med hverandre. Det handler om nærhet og tilstedeværelse, som skaper en opplevelse av å være sammen på *ekte*. Informantene beskriver en grunnleggende respekt for alle mennesker, hvor den enkelte skal oppleve å være *god nok* og likeverdig.

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	13
1.1 STUDIENS KONTEKST.....	14
1.2 HENSIKT OG PROBLEMSTILLING.....	14
1.3 BEGREPSAVKLARINGER.....	15
1.4 GANGEN I OPPGAVEN.....	15
2 TEORETISK RAMMEVERK OG TIDLIGERE FORSKNING	16
2.1 MENNESKESYN OG GRUNNHOLDNING; Å FORSTÅ DEN ANDRE.....	16
2.1.1 Væremåte, empati og anerkjennelse.....	17
2.1.2 Mentalisering; nærhet med seg selv.....	17
2.1.3 Definisjon av virkelighet.....	18
2.2 RELASJONER.....	19
2.2.1 Makt i relasjoner.....	19
2.2.3 Relasjonens betydning.....	21
2.3 NARRATIV TERAPI.....	22
2.3.1 Metaforer: en inngang til alternative forståelser.....	24
2.3.2 Eksternaliserende holdning.....	24
2.3.3 En ikke-vitende holdning.....	26
2.4 SYSTEMISK TEORI.....	26
2.4.1 Sirkularitet.....	28
2.4.2 Kontekst.....	28
2.5 TIDLIGERE FORSKNING.....	29
3 METODOLOGI	33
3.1 VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED.....	33
3.2 KVALITATIV METODE.....	34
3.3 DATAINNSAMLING.....	34
3.3.1 Kvalitativt forskningsintervju.....	34
3.4 UTVALG OG REKRUTTERING.....	35
3.4.1 Rekrutteringsprosess og utvalg.....	35
3.5 GJENNOMFØRING AV PILOTINTERVJU OG INTERVJU.....	37
3.6 TRANSKRIBERING.....	39
3.7 DATAANALYSE: TEMATISK ANALYSE.....	40
3.7.1 Analyseprosessen.....	40
3.7.2 Refleksjoner over analyseprosessen.....	42
3.8 ETISKE REFLEKSJONER.....	43

3.8.1 Godkjenning av prosjektet	43
3.8.2 Anonymitet og konfidensialitet.....	43
3.9 FORSKERENS FORFORSTÅELSE	44
3.10 STUDIENS KVALITET	44
3.10.1 Troverdighet.....	45
3.10.2 Bekreftbarhet.....	45
3.10.3 Overførbarhet	46
4 PRESENTASJON AV FUNN	47
4.1 TERAPEUTENS RELASJON TIL LEDER SPILLER EN VIKTIG ROLLE FOR ARBEIDET.....	47
4.1.1 Felles grunntanke	48
4.1.2 Dialog om ungdommens muligheter og behov.....	49
4.2 TERAPEUTEN ØNSKER Å UFARLIGGJØRE SEG SELV SAMMEN MED UNGDOMMENE	50
4.2.1 Et ønske om å gå sammen med ungdommen	52
4.2.2 Å være transparent om følelser	54
4.2.3 Følelser som møtes -overføringsverdi?.....	56
4.3 TERAPEUTENS INDRE DIALOG BRUKES AKTIVT I ARBEIDET.....	60
4.3.1 Opplevelsen av en god voksen.....	61
4.4 TERAPEUTEN DELER AV EGNE ERFARINGER OG EGET LIV NÅR DET FØLES RIKTIG OG PASSELIG.....	62
5 DISKUSJON OG IMPLIKASJONER AV FUNN	65
5.1 TO HELE MENNESKER SOM MØTES.....	65
5.2 BEVISSTHET OM ROLLER, MAKT OG "LEVD LIV"	67
5.3 INNLEVELSE OG BEVISSTHET; HVEM BLIR JEG I MØTET MED DEG?	68
5.3.1 Respekt for "levd liv": hvem har jeg vært, hvem er jeg og hvem ønsker jeg å være	70
5.4 FLERE ALTERNATIVE FORSTÅELSER; DET HANDLER OM Å SE HISTORIENE BAK ORDENE.....	72
5.4.1 Selvavsløringer: historier som gir gjenklang og utvidet forståelse	73
5.5 GRUNNLEGGENDE HOLDNINGER I PERSONALGRUPPEN	74
6 AVSLUTNING	75
6.1 OPPSUMMERING OG IMPLIKASJONER FOR PRAKSISFELTET	75
6.2 MULIGE SVAKHETER VED STUDIEN	76
6.3 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	77
LITTERATURLISTE	79
VEDLEGG	83

Liste over vedlegg

- 1 Semistrukturert intervjuguide
- 2 Invitasjon til deltakelse og samtykkeerklæring
- 3 Transkripsjon m koding
- 4 Godkjenning NSD
- 5 Antall koder i analysen
- 6 Funn inndelt i tema og kategorier
- 7 Hovedfunn basert på kategorier

1 Innledning

Denne studien handler om miljøterapeuters beskrivelser av hvordan de møter ungdom ved et barnevernstiltak. Ønsket var å utforske hva miljøterapeutene beskrev som viktigst i det relasjonelle arbeidet, og hva de tenker en god relasjon er. Så lenge jeg kan huske har jeg alltid vært opptatt av kommunikasjon. Det er slående hvor mange måter en antar, forstår og tolker uten å egentlig vite. Nysgjerrigheten har i stor grad være på disse tatt-for-gitt-hetene, og hvordan samspill og kommunikasjonen påvirkes. Spesielt viktig har dette vært i rollen som miljøterapeut. Da har jeg møtt barn og ungdom i utsatte livssituasjoner, som strever med å bli forstått av omgivelsene. De har blitt ”stemplet” som et problem eller en diagnose. De passer ikke inn.

Som nyutdannet barnevernspedagog arbeidet jeg innen flere forskjellige fagfelt. Det ble etter hvert en trygg og kjent rolle som ”hjelper” for mennesker i alle forskjellige aldre. Jeg alltid opplevd å få god kontakt med mennesker, og har fått tilbakemelding på at jeg er en person som er lett å like. Jeg har opplevd å være god på relasjonsbygging og å møte mennesker i ulike livssituasjoner. Ydmykhet, empati og åpenhet har alltid vært viktige og beskrivende ord på bildet av meg selv. Hvilken effekt min væremåte har på andre, eller hvordan min måte å tenke på påvirker andre har jeg alltid syntes har vært vanskelig å forklare. Ordene og forståelsen har ikke strekt til.

Høsten 2012 ble jeg introdusert for systemisk og sirkulær tenkning, Gregory Bateson og filmen ”An Ecology of Mind”, da falt ”ting” på plass. Disse perspektivene gav gjenklang i meg. Endelig var det forståelige begreper, modeller og tankesett som hjalp meg å sette ord på det jeg følte og opplevde. Gleden var kortvarig. Jeg opplevde ikke at andre forstod hva jeg prøvde å forklare. Ofte ble mine forklaringer bagatellisert og relatert sammen med ”sunn fornuft” og vanlig ”folkeskikk”. Samfunnets tatt-for-gitt-heter, trangsynthet og ”firkantede inni boksen tenkning” slo til, igjen.

Min inspirasjonen til å gjennomføre denne studien handler i stor grad om et ønske om å undersøke hvordan andre med et systemteoretisk perspektiv tenker. Jeg ønsket å få tak i tanker og beskrivelser om relasjonene og om det som skjer i samspillet. Hvordan miljøterapeutene opplever å bli påvirket, og hvordan de reflekterer og benytter erfaringene var jeg også opptatt av å undersøke.

Nysgjerrigheten handler kanskje i like stor grad om det i det hele tatt handler om en systemteoretisk tilnærming, eller ikke. Kanskje er det egentlig noe helt annet. Uansett, jeg håper at denne studien kan være et nyttig perspektiv og bidrag til praksisfeltet. Jeg håper at det kan være en forståelig og praksis nær beskrivelse til alle dere som møter mennesker. Spesielt i rollen som hjelper. Kanskje kan det vanlige medmennesket "Ola Nordmann" gjenkjenne seg i beskrivelsene, og bli mer bevisst på seg selv og egen væremåte. For jeg håper og tror ikke en må å være familieterapeut eller psykolog for tenke over hvordan en møter mennesker på en god måte.

1.1 Studiens kontekst

Miljøterapeutene det vises til i problemstillingen er ansatt ved et konkret barnevernstiltak i Midt Norge. Miljøterapeutene er både lærere, sosionomer, spesialpedagoger, barnevernspedagoger og vernepleiere. Tiltaket utfører oppdrag på bestilling fra Barne-og familietjenesten. All oppfølging er basert på vedtak etter Lov om Barneverntjenester av 17. Juni 1992 nr. 100 (bvl.), § 4-4. Arbeidsoppgavene omfatter møter med ungdom som bor hjemme hos biologisk familie, i fosterhjem, på hybel eller på barnevernsinstitusjon. Tiltaket hevder at de arbeider etter et sirkulært og systemisk perspektiv, med et eklektisk teorigrunnlag. De oppgir at de etterstreber en å ha en helhetlig tanke i forståelsen av mennesker og relasjoner. Hovedoppgaven til de ansatte er miljøterapi. De miljøterapeutiske oppgavene og konteksten hvor ungdom og ansatte møtes er svært variert. Oppfølgingen tilpasses og skreddersys etter hver enkelt ungdom sitt behov.

1.2 Hensikt og problemstilling

Hensikten med denne studien er å få større innsikt i hva miljøterapeuter som jobber med ungdom, oppfatter som avgjørende faktorer i arbeidet. Hvordan deres syn er på relasjonen og hva de opplever som viktigst i det relasjonelle arbeidet. Det er lite forskning på *hva* det er i relasjonen som er virkningsfullt, og *hva* miljøterapeuter gjør i møtene som oppleves virksomt og nyttig. Det er interessant å se på hvilke refleksjoner miljøterapeutene selv har om tema. Hvilke faktorer anses som viktigst i en barnevernfaglig kontekst. Jeg håper studien kan være et nyttig innspill til hvordan en kan tenke og forstå det mellommenneskelige i en miljøterapeutisk kontekst, i barnevernet.

Med utgangspunkt i det ovennevnte er følgende problemstilling utarbeidet:

”Hva beskriver miljøterapeuter de gjør når de arbeider med ungdommer ved et barnevernstiltak?”

Følgende forskningsspørsmål ble utviklet:

1. Hvordan jobber de med å skape gode relasjoner med ungdommene?
2. Hvordan forstår de en god relasjon i sitt arbeide?

1.3 Begrepsavklaringer

Miljøterapi: arbeidet og jobb brukes synonymt om hverandre for å forklare den miljøterapeutiske oppgaven som er konteksten for informantene.

Barnevernsfaglig kontekst: handler om rammen for tiltaket som informantene arbeider ved. De jobber etter barnevernloven, og er en del av barnevernet i Norge. Samtidig er ikke arbeidet som beskrives i denne oppgaven synonymt med hvilket som helst kontekst i barnevernet.

Informanter: miljøterapeutene som er intervjuet i denne studien benevnes konsekvent som informanter. Det er snakk om totalt fem miljøterapeuter som er intervjuet. De er også gitt fiktive navn, som oppgis ved direkte sitat. Informantene har ulik alder, utdanning, kjønn og erfaring. Det kan være betegnelsen i oppgaven også varierer mellom informantene. Dersom betegnelsen *han* forekommer i teksten, er det i sammenheng med å være en informant.

Ungdom: ungdommene som informantene arbeider med benevnes som ungdommen, ungdommer eller ungdommene. Kjønn er fjernet fra beskrivelsene om ungdom. Dersom betegnelsen *han* forekommer i teksten, er det i sammenheng med å være en ungdom.

1.4 Gangen i oppgaven

I oppgavens første del presenteres det teoretiske rammeverket og tidligere forskning. Andre del av oppgaven, kapittel tre, er metode og studiens vitenskapsteoretiske ståsted. Denne delen inneholder beskrivelsen av analyse og forskningsprosess mot fire hovedfunn. Funnene presenteres også i kapittel fire. I kapittel fem blir funnene drøftet i lys av teori og problemstilling. I kapittel seks blir det en kort oppsummering og implikasjoner for praksis. Samt svakheter ved studien. Helt til slutt presenteres avsluttende refleksjoner.

2 Teoretisk rammeverk og tidligere forskning

I dette kapitlet vil det teoretiske rammeverket og tidligere forskningslitteratur presenteres.

Hensikten med studien er å undersøke hvordan fagfolk ved et barnevernstiltak beskriver at de arbeider med ungdommene de er i kontakt med. Første del presenterer relevante perspektiver for hvordan en kan forstå og tenke i arbeid med mennesker. Videre vil relasjon, systemteori og elementer fra narrativ terapi presenteres som en del av oppgavens teoretiske rammeverk. Kapitlet avsluttes med å presentere aktuell forskning om relasjonelt arbeid i barnevernet.

2.1 Menneskesyn og grunnholdning; å forstå den andre

Nina Karin Monsen (2000) skriver i sin bok "Det elskende mennesket" om at vi mennesker burde øve på å være personlige og følsomme i møte med andre mennesker. Det er i samspill med andre vi skaper mening, og hvor vi konstruerer vår oppfattelse av virkeligheten (Røkenes & Hansen 2006). Vi danner kategorier og forklaringer, ut fra vår for-forståelse. For-forståelse er "brillene" vi har på oss i møte av andre. Den enkeltes erfaring, kultur, verdier og etisk grunnsyn er også en del av for-forståelsen. Dette påvirker også tenkemåte, selvforståelse og individets forventninger til omverden (Jensen 2011).

Selvforståelse handler om at alle individer har en unik og personlig måte å organisere virkeligheten på (Røkenes & Hansen 2006). Mennesker er avhengig av andre for å bekrefte sin identitet. Dette skjer i samspill med andre via språk og forståelse (Tjersland 2013). Identitet er basert på den enkelte sin konstruksjon og selvoppfatning. Identitet påvirkes også av forholdet til andre mennesker. Ofte er konstruksjonene organisert i bipolare begreper, slik som åpen-lukket, ekte- falsk, trygg-utrygg, til å stole på – ikke til å stole på (Kelly 1955). Det er svært ulikt hvor kompleks forståelse en person kan ha, samt hvor rigid eller fleksibel forståelsen er. Et godt sosial samspill avhenger av evne til å være fleksibel i forståelsen av andre (Kelly 1955). For å forstå menneskelig samspill er det nyttig å utforske hvordan ulike mennesker konstruerer og forstår sin virkelighet (Kelly 1955). Forståelsen av selvet er alltid i utvikling. Oppfatningen av seg selv endres og varierer ut fra hvilke systemer individet unngår i (Røkenes & Hansen 2006). Dersom et menneske opplever å få sine indre konstruksjoner invadert, eller ugyldiggjort kan det få utviklingsmessige problemer (Kvelling 2012; Røkenes & Hansen 2006).

Arbeid med mennesker krever derfor at en er i stand til å møte og ta vare på ulike sider av menneskelig atferd, erfaringer og opplevelser. Evnen til å kunne møte hele mennesket, kalles holisme (Røkenes & Hansen 2006). Det motsatte av en holistisk holdning er en reduksjonisme. Da tenker en på mennesket i deler, hvor en kun ser deler av mennesket, slik som en diagnose eller atferd.

2.1.1 Væremåte, empati og anerkjennelse

Væremåte, empati og anerkjennelse er avgjørende for at møter mellom mennesker skal oppleves som gode og utviklende (Røkenes & Hansen 2006). Vi blir alltid vurdert i møte med andre, og det er ikke noe unntak i en hjelperrolle. For at en relasjon skal kunne utvikle seg, er det viktig å være bevisst på sin væremåte. En fagperson må derfor være bevisst og reflektert om hvordan en bidrar i relasjonen. Det betyr ikke at en skal endre seg for å tilpasse seg andre. En må ha et bevisst blikk på hvordan for eksempel klær og utseende virker inn på den andre (Duncan 2012). Sittestilling, håndtrykk, fokus, latter, blikk og smil er signaler som kan si noe om en er komfortabel, trygg og interessert i den andre. Om en fremstår som levende, empatisk, uredd og engasjert kan den andre oppleve seg møtt og sett i relasjonen (Røkenes & Hansen 2006).

En forutsetning for empati er å ha blitt møtt empatisk av betydningsfulle voksne i oppveksten (Kvello 2012). Empati innebærer innlevelse og medfølelse i den andre sin opplevelse. Det betyr at en kan leve seg inn i innholdet i historien, men ikke i den følelsesmessige tilstanden (Røkenes & Hansen 2006). Samtidig kan en si at gjenkjennelse, evne og kompetanse til å være andre-orientert er avgjørende for å kunne være empatisk. Evne til å se den andre er et resultat av interpersonlige erfaringer. Forutsetningen er selv å ha blitt møtt med empati fra betydningsfulle andre (Røkenes & Hansen 2006).

2.1.2 Mentalisering; nærhet med seg selv

Åpenhet om seg selv i møte med andre kan være en betegnelse på en sunn personlighet (Røkenes & Hansen 2006). Det viser også evne til å gi inn i nære, mellommenneskelige relasjoner med andre (Combs 1977). Det er ikke nødvendigvis alltid at åpenhet er heldig for relasjoner. For at åpenhet skal være nyttig, må det være passende til hva relasjonen tåler (Røkenes & Hansen 2006). Fagfolk må for eksempel være bevisst og ivareta den andres egenvilje og opplevelse. Fagpersonen skal ikke fremstå som en bedreviter, men gi den andre

en følelse av kontroll og egenverdi. Opplevelsen av å bli anerkjent kan komme av å bli lyttet til og respektert (Røkenes & Hansen 2006).

Kontakt med egne følelser er en forutsetning for at samspill og kontakt med andre mennesker oppleves ekte (Kvello 2012). Når en person er trygg på å være nær seg selv, kaller Røkenes og Hansen (2006) det for autentisk nærhet. Autentisk nærhet handler om å være åpen og mottakelig. Følelsene kan også merkes via kroppslige uttrykk. Damasio (2001) kaller slike kroppslige fornemmelser for kroppslige markører. Slike kroppslige uttrykk gir oss en fornemmelse om noe er godt eller vondt, trygt eller utrygt, rett eller galt. Det kan ofte også betegnes som magefølelse, eller intuisjon.

Autentisk nærhet er essensielt for mellommenneskelige prosesser. Det skaper en sterk følelse av et nært og ekte møte (Røkenes & Hansen 2006). Et slik intim og nær tilnærming kan også knyttes mot begrepet mentalisering (Kvello 2012). Mentalisering handler om å ha fokus på både sin egen og den andres opplevelse. En del av mentalisering handler også om å slippe andre inn på seg, hvor en er *selvavslørende* om sine sterke og svake sider (Kvello 2012). Dette er en forutsetning for å oppleve intimitet og nærhet. Å være selvavslørende forutsetter indre trygghet og identitet. En må være bevisst på hvordan en har blitt det mennesket en er i dag (Kvello 2012). Dette innebærer at en må være i stand til å ha et meta-perspektiv på seg selv, og på relasjoner som en er og har vært en del av. Dersom en er god på mentalisering er en åpen for nyanserte forståelser av seg selv i møte med andre. Mentalisering handler også om å skille på egne og andres følelser (Kvello 2012). Noe som krever selvrefleksivitet, og vilje til å forstå og tolke seg selv utenfra. En etterstreber å se seg selv med andres øyne, og hvordan andre mennesker opplever samspillet (Kvello 2010).

2.1.3 Definisjon av virkelighet

Monsen (2000: 92) skriver "*Veien til virkelighet går altså alltid via et menneske, og det subjektive og det objektive er derfor uløselig forbundet med hverandre*". Vår virkelighet baseres på kontekst (Bagge 2007; Jensen & Ulleberg 2012; Røkenes & Hansen 2006).

Kontekst forstås ut fra tid, rom, erfaring og kunnskap. I moderne vitenskap tenkes det at språk, vitenskap, kultur og tenkning er basert på målbare kategorier slik som kvantitet, kvalitet, relasjon og modalitet (Monsen 2000). Mennesket som person er ikke målbar, men antas allikevel å være likeså fundamental og virkelig. Personlige faktorer kan i noen

sammenhenger misforstås. Mennesker blir delt inn i kategorier som subjektive og objektive, eller i egenskapskategorier som følelsesladede og rasjonelle. Det personlige kan bli en slags anklage, heller enn en interessant variabel (Monsen 2000). Hvem som har erfart, tenkt og fortalt er av stor betydning. Hvem som lytter, tolker og forstår er og avgjørende (Bagge 2007; Monsen 2000). Når ulike menneskers livsverdener møtes kan det derfor oppstå interessante og utfordrende spørsmål: hvem sin virkelighet som er virkelig? Det handler kanskje ikke nødvendigvis om å finne en gyldig eller felles sannhet, men å undersøke hvordan vår virkelighet og forståelse er av den andre (Bagge 2007, 2011). Det er først når en tør se og bli bevisst sin egen virkelighet at en virkelig blir åpen for andres livsverden (Bagge 2007, 2011; Monsen 2000). Når forståelsen utvides blir det rom til nye forståelser, hvor en kan velge, handle og ville. En utvidet forståelse gir rom til engasjement og nye muligheter (Monsen 2000).

2.2 Relasjoner

Røkenes og Hansen (2006) sier at relasjonen i seg selv er viktigere enn ord og handlinger. All kommunikasjon blir fortolket ut fra et relasjonelt utgangspunkt, og alt levende står i relasjon til noe annet (Jensen & Ulleberg 2012). Mennesker inngår i flere relasjoner og kan også stå i relasjon til fenomener, ideer og erfaringer. Relasjonen er grunnleggende for all menneskelig kommunikasjon (Ølgaard 2012). Læring og utvikling skjer i samspill med andre. Det handler ikke om egenskaper ved individet, men hvordan individet blir påvirket av aktiviteten i systemet (Jensen & Ulleberg 2012). Hvordan en opplever seg selv kan variere ut fra hvem en er sammen med. Det er i samspillet mellom mennesker at virkeligheten konstrueres og en felles forståelse vokser frem (Kvelling 2012; Røkenes og Hansen 2006). Vi er alle sårbare i møte med andre, og en trygg og god relasjon kan være positiv for å utvikle tillit til andre mennesker. Et godt samspill kan på den måten være med på å skape et psykologisk rom for tillit, utvikling og vekst (Røkenes & Hansen 2006).

2.2.1 Makt i relasjoner

Makt er et normativt begrep, og betyr evne eller kraft (Haugland 2008). Makt kan brukes til både godt og vondt. En kan ”ha makt” bevisst eller ubevisst, og en kan intensjonelt eller u-intensjonelt få, bruke eller ha makt over en annen (Haugland 2008). Makt kan komme til uttrykk via ord, handlinger eller kroppsspråk. Makt kan også utøves indirekte og direkte. Derfor er det svært viktig å være bevisst på hvordan en fremtrer og utøver sin rolle som

hjelper eller veileder (Haugland 2008). Eksempel på ulike maktforhold er posisjon- eller institusjonsmakt, beslutningsmakt, profesjons- eller kunnskapsmakt og definisjons- og tolkningsmakt (Haugland 2008). Dersom et menneske opplever å bli undertrykt, og at andre tar styring over dens liv kan det føre til avmakt og motmakt (Haugland 2008). Mennesker som opplever seg krenket og maktesløse, kan reagere med motstand og liten vilje til å samarbeide. Hvordan atferds uttrykket blir forstått er basert på grunnleggende menneskesyn, og kunnskap om konflikter. Måten en forstår, tolker og håndterer uttrykkene blir svært avgjørende for spillet videre (Haugland 2008). I denne sammenheng er også forståelse, åpenhet og kontekst essensielt.

I rollen som fagperson og som ansatt har en fått tillit fra samfunnet til å utføre gitte oppgaver i en hjelperrolle (Røkenes & Hansen 2006). Som hjelper får du kanskje automatisk tillit fra mennesker du møter via jobb på grunn av rollen du er i. Derfor er det viktig å alltid være bevisst på og reflektert over maktperspektivet i spillet du inngår i. På den måten kan en gjøre sitt ytterste for å sikre faglig forsvarlig praksis (Haugland 2008). I utviklingsprosesser er spillet og relasjonen mellom to avgjørende (Jensen & Ulleberg 2012). Tidligere har det vært liten anerkjennelse for ”brukerens” synspunkter på hva som kunne vært nyttig. Det har også vært lite fokus på hvilke ressurser som ligger i ”brukerens” erfaringer, tanker og refleksjoner. Det har ikke vært en del av veien mot endring- eller bedringsprosesser. Det har altså ikke vært noen dialog, men et fokus på hva ulike ”hjelpere” og fagpersoner har vurdert som virkningsfullt og nyttig.

Begrepet ”virksom relasjon” er utviklet av Borg og Topor (2014). Det er basert på en grunntanke om at det er ”brukeren” som sitter med nøkkelen til forandring. Det er det enkelte mennesket sin kunnskap og erfaring om seg selv, sine behov og sitt liv som blir avgjørende for hvilken retning ”arbeidet” skal gå (Borg & Topor 2014). ”Hjelperen” eller terapeuten, skal i større grad være støtte og veilede etter behov. På den måten blir terapeutens oppgave å undersøke hva slags støtte den enkelte person tenker, trenger og ønsker i sin prosess. Selv om det er ”brukeren” selv som sitter i førersetet, betyr det ikke at terapeuten skal legge vekk sin fagkunnskap og erfaring. Det handler om etikk og menneskesyn. Det handler om vilje til å velge å undre seg og til å være spørrende. En trenger ikke å snakke om sitt synspunkt, med mindre det er i en valgsammenheng hvor fagpersonens innspill er viktig. Det handler om å være åpen for å se initiativer og muligheter. Å greie å legge merke til de små, noen ganger nesten umerkelige handlingene som allikevel kan bety enormt mye. Det handler om å se og

nyttiggjøre seg den tause kunnskapen, og bruke dialogen sammen til å finne faglig gode og nyttige løsninger (Borg & Topor 2014).

I følge Duncan (2012) er det den enkelte "klient" som avgjør hvilket verktøy han som terapeut skal være i terapirommet. Han beskriver at det handler om hvilken rolle klienten "trenger" at han skal fylle. Som terapeut kan en være fleksibel. En kan innta rollen som "ekspert" hvor en synser og forklarer bestemt hvilke måter et problem kan løses på. En kan være "tekniker", hvor en kommer med forslag eller alternative handlingsmåter til problemløsning eller forståelse (Duncan 2012). I følge Duncan (2012) handler ikke om at en skal være noe annet enn seg selv, men at en kan være ekte og empatisk på flere ulike måter. Det handler om å tilpasse seg i rollen slik at det passer den enkelte klients behov og ønsker der og da. En kan ikke vite på forhånd hva som vil være mest nyttig for klienten, derfor blir responsen og klientens tilbakemelding viktig for veien videre (Duncan 2012).

Duncan er opptatt av at terapeuter ikke skal være redd for å gjøre feil eller å misforstå. Han poengterer at de viktigste og mest ekte rollene er en "i" hver dag. Dette er roller hvor terapeuten allerede er svært dyktig. Mennesker er komplekse og flerdimensjonale. Derfor kan vi være fleksible, og bruke roller og egenskaper i forhold til klientenes beste (Duncan 2012). Ut fra det kan en tenke at relasjonelt arbeid handler om å møte mennesket bak problemet som søker terapi eller hjelp. En må prøve å tenke utenfor rammene, og ikke gå på autopilot i fastlåste roller som en del av "systemet". Det handler om å finne mulighetene og til å ta makten over eget liv tilbake (Borg & Topor 2014; Lundby 2009, 2013).

2.2.3 Relasjonens betydning

Virksomme faktorer i terapi har utallige forskere forsøkt å kartlegge og beregne gjennom tidene (Hertz 2011). Hva som oppleves som virkningsfullt eller som en bedringsprosess kan være svært forskjellig. Forskning tyder på at *relasjonen* er det viktigste verktøyet for suksess i all terapeutisk behandling (Duncan, Miller, Wampold & Hubble 2010). Søren Hertz (2011) sier at det handler om å se all handling som en helhet. Han tenker at alt et menneske foretar seg, må sees som en del av veien mot bedring. For å styrke vekst og utvikling er det viktig å være oppmerksom på hvilke ressurser utenfor terapirommet som er relevante. Positiv læring som foregår i samspillet og påvirker alle deltakerne. Disse erfaringer kan videre ha positiv innflytelse på andre forløp i terapi og hverdagsliv (Hertz 2011). På den måten kan en se

relasjonen som en grunnstein i all terapi. Selv om relasjonen er essensiell, betyr det ikke at en kan utelukke de andre virkemidlene i terapi som viktige. Sammensetningen er en klar nødvendighet (Duncan mfl. 2010; Hårtveit & Jensen 2008).

Spesielt fremtredende var behov for samspill og mellommenneskelige forhold. Følelsen av å dele utfordringene med noen og ha noen som står fast og støtt ved siden av seg beskrives som svært viktig (Borg & Topor 2014). All utvikling skjer i samspill med andre, og alle mennesker er avhengig av å kommunisere (Borg & Topor 2014; Hårtveit & Jensen 2008; Røkenes & Hansen 2006). Hva en god relasjonen er basert på handler om flere ulike elementer. Evne til å lytte, evne til empati, evne til samarbeid, å ha en varm og aksepterende væremåte samt opplevelsen av at terapeuten er genuin og ekte (Duncan mfl. 2010). Samtidig handler det ikke alltid om å bli kvitt symptomer eller en plage, men å få muligheten til å ta tilbake styringen over eget liv (Bagge 2007). Laurie Curtis (2000) sier at det handler om å ta tilbake det som er tapt.

Duncan (2012:140) siterer et utsagn av den Canadiske ishockeyspilleren Bobby Orr *"Blås i stilen, fokuser på resultatene"* for å illustrere et behandlingsforløp. Tilbakemeldingen lærte Duncan verdien av relasjonens betydning for forandring i terapi. Klienten takket for å ha blitt møtt som en likemann. Han beskrev at deres gode samtaler og vennskap var sentral for bedringen i hans liv (Duncan 2012). For klienten handlet det i stor grad om normalitet, og hvordan det å bli sett som normal endret fokuset hans. Problemene ble ufarliggjort og føltes plutselig ikke så viktige lenger (Bagge 2007; Duncan 2012). Duncan (2012) er opptatt av å følge klientenes initiativer og ønsker. Terapeuten burde lytte til klientene slik som en gjør til en venn eller nabo. På den måten kan den terapeutiske samtalen kan utvikle seg til et felleskap (Bagge 2007, 2011). Følelsen av felleskap kan skape en terapeutisk allianse (Duncan 2012). En relasjonell allianse oppdaget Duncan kunne være hans viktigste verktøy i terapien.

2.3 Narrativ terapi

På starten av 1800- tallet ble flere og flere opptatt av språk, fortellinger og ulike oppfatninger av virkeligheten (Lundby 2013). I det familieterapeutiske feltet skjedde en endring i måten de tenkte om begrepet forandring. Terapeutene ble opptatt av sammenhengen mellom endring i terapien og alternative historier. Det handlet om nyskriving av historier og hvordan

fortellingene ble til i møte med andre mennesker (Hårtveit & Jensen 2008; Lundby 2013). Narrativ terapi bygger på at en "klient" forteller sin historie til en terapeut. Via dialogen kan disse fortellingene skal få en ny betydning, og ha en terapeutisk virkning for klienten (Hårtveit & Jensen 2008; Lundby 2013). Begrepet narrativ handler altså om historiefortelling i en relasjonell sammenheng. Hvordan den fortalte historien blir møtt er avgjørende. I møte med klienten oppstod tanken om at mennesket selv ikke er problemet, men et resultat av sosiale konstruksjoner. I narrativ terapi er det to nøkkelbegreper for å oppdage og se endringene i terapien. Klienten må få opplevelsen av at terapeuten genuint tror på det som fortelles (Lundby 2013).

Mennesker er aktive og sosiale vesener, og vår virkelighet blir konstruert avhengig av vår identitet og kulturelle tilhørighet (Lundby 2013). Opplevelser og erfaringer forstår vi en i sosial kontekst. På mange måter kan en si at vi konstruerer disse gjennom historier. Disse historiene må derfor måten tas med i forståelsen av hvordan mennesker skaper mening om seg selv og verden. Kontekst er viktig for forståelsen, men det er vår selvoppfatning som avgjør hvordan historiene kommer til uttrykk (Lundby 2013).

Vår identitet påvirkes også av hva andre mennesker forteller om oss. Det er også av stor betydning hvilke historier andre forteller i møte med oss. Disse faktorene er blant annet en del av vår opplevelse og forståelse av vår identitet og sammenheng i verden (Jansen 2013; Lundby 2009). Historiene på den måten i en stadig forandring mellom individ og omgivelsene. Hvilke historier som trekkes frem og måten de forstås på avhenger av kontekst og relasjon som de blir fortalt i (Lundby 2013). Ut i fra ulike kriterier, fremheves eller forkastes deler av historien i møte med andre (Jansen 2013). Historier kan en derfor si er fortolkende og kan ha ulike funksjoner (Jansen 2013; Lundby 2013). Det finnes ingen enkelthistorie om hvem et menneske er. Forståelsen av en selv i eget levde liv er bygd på flere historier.

Noen ganger kan enkelte historier bli dominerende. En dominant historie kan ha tendens til å bli fortalt som den gyldige og sanne historien (Lundby 2009; 2013). Slike fortellinger og tilhørende underhistorier kan bli svært fremtredende. De trenger ikke alltid være helt i tråd med den opprinnelige historien. Den dominante historien kan altså gjøre at andre viktige elementer i historien blir gjemt bort. Dette blir påvirket av ubevisste prosesser, for at bildet på

seg selv skal oppleves sammenhengende (Lundby 2013). Slike historier kan være noe som oppfattes spesielt positivt, men det kan også være negativt for å passe inn i en gitt kontekst.

Denne narrative meningsdannelsen pågår i sekvenser, slik at individet har en slags rød tråd i seg selv og sin identitet. En kan tenke på det som en slags lineær oppstilling av signifikante hendelser, hvor følelsen av kontinuitet er basert på denne linjen (Lundby 2013). Tidsaspektet blir da fortid, nåtid og fremtid. En kan på en måte tenke at forståelsen av en hendelse i nåtid er formet av opplevelser i fortiden. Hvordan en forventer at fremtiden blir, er også basert på fortidens erfaringer (Lundby 2013).

2.3.1 Metaforer: en inngang til alternative forståelser

I terapien hvor en møter mennesker sine historier, kan metaforer være et nyttig hjelpemiddel. Da kan en lettere få tak i doble beskrivelser og muligheter klienten kanskje ikke har sett tidligere (Lundby 2013). En kan rekonstruere historien ved å tilføre nye elementer ved bruk av metaforer. Da kan en oppleve en ny forståelse og få nye verktøy. Historier med like elementer kan skape gjenklang hos fortelleren, som kan skape endring i en problemfokuset historie. Tanken er at om en kan se doble eller alternative løsninger i andres historier, kan en kanskje ta de i bruk i sitt eget liv også (Lundby 2013). Disse metaforene skal ikke representere en annen sannhet, men kan tilføre ny kunnskap til historien. Denne måten å jobbe på kan også kalles en kognitiv rekonstruksjon, hvor terapeut og "klient" kan samarbeide om å nyskrive klientens historier og levde liv (Lundby 2013). Desto flere metaforer mennesker har med seg i måten de forholder seg til verden på, desto flere muligheter og fleksibilitet har de til å ta gode valg. Derfor kan det være svært nyttig å tilby alternative fortellinger og "minihistorier", slik at det blir større rom til kreative valg (Lundby 2013).

2.3.2 Eksternaliserende holdning

Det er den australske familierapeuten Michael White, som har utviklet begrepet eksternalisering som teknikk (Lundby 2009). Eksternalisering som metode er opptatt av å skille problem og individ, slik at det ikke er personen som blir sett som et problem. En forsøker å isolere problemet til et objekt, og som noe problematisk i seg selv (Johnsen & Torsteinsson 2012). Når problemet er isolert for seg selv, kan et mennesker lettere være åpen for å se hvilken rolle og påvirkning problemet har hatt på dem. En oppdager kanskje at dette

problemet ikke er en del av sine egenskaper. Et eksternalisert problem kan på den måten være lettere å jobbe mot (Jensen 2011; Ølgaard 2012). Det er ikke sett som en del av selvet. En kan også få med seg nettverk og familie til å bekjempe problemet, da de også kan være påvirket av denne ”fienden” (Johnsen & Torsteinsson 2012; Lundby 2009). Dette kan åpne for en annen forståelse av hvordan de alle har vært et offer for problemet, og ikke at det er enkelt individ i systemet som er årsaken. En slik forståelse kan skape tilhørighet mellom menneskene, og avstand til problemet. Det kan videre gjøre det trygt å se etter andre alternative sannheter (Lundby 2009).

Eksternalisering av et problem representerer en annerledes måte å snakke om problemer på, og er en bevisst motsetning til kulturelle tatt-for-gitt-heter (Johnsen & Torsteinsson 2012; Lundby 2009; White 2007). Eksternalisering kan brukes på flere ulike måter, men en kan skille på eksternalisering som terapeutisk retning, og det å ha en eksternaliserende holdning (Jensen & Ulleberg 2012; White 2007). Virkning av eksternaliserende samtaler er flere. Det kan redusere konflikter og uenigheter om hvem som eier problemet, og minske følelsen av mislykkethet og mangel på mulige løsninger hos enkeltindividet. Det kan skape grunnlag for samarbeid og engasjement for å bekjempe problemet som et eget objekt. Noe som også kan gjøre at individet kan se nye muligheter og oppleve kontroll i eget liv. Eksternalisering kan være en mer effektiv og trygg tilnærming til svært alvorlige og vanskelige problemer i dialog og samtaler (Lundby 2009).

Freedman og Combs (1996) beskriver at en kan ha en eksternaliserende holdning til mennesker. Det vil si at terapeuten tar utgangspunkt i White (2007) sitt begrep, men ikke direkte bruker eksternalisering som metode i arbeidet sitt. En eksternaliserende holdning hos terapeuten betyr at terapeuten ikke er opptatt av de kulturelle tatt-for-gitt-hetene i samfunnet. Terapeuten tenker ikke på menneskene som objekter. Terapeuten er heller ikke opptatt av ”merkelapper” slik som ADHD, OCD, eller ”angst”. Narrativ praksis og eksternalisering baserer seg på et perspektiv om at alle problemer er ulike og oppleves forskjellig. Terapeuten er åpen for å utforske den enkelte sin opplevelse, selv om ”merkelappen” kan være lik noe terapeuten har jobbet med før. En slik tilnærming til mennesket og problemer kan gjøre det være lettere å være åpen, lete etter unntak og nyskape historier sammen med klienten (DeJong & Kim Berg 2008; Lundby 2009, 2013; White 2007).

2.3.3 En ikke-vitende holdning

Bagge (2007) beskriver den ”ikke-vitende posisjon” som et verktøy i dialogen. Mennesker som møtes kan bruke samtalen til å hjelpe hverandre med å være nysgjerrige og undrende på sin egen historie. En ikke-vitende holdning kan sees som en naturlig del av å være menneske, da vi ikke har noen automatisk egenskap i å vite noe om den andre (Anderson 2005). Som terapeut bringer en med seg følelser, tanker, holdninger og erfaringer i terapirommet. Hvordan disse erfaringene kommer til uttrykk, avhenger av evne til refleksjon og bevissthet på sin egen rolle (Bagge 2007). Kontekst og situasjon er avgjørende for hvilken rolle en inntar, og hvor mye en har behov for å vite og ikke-vite. Ingen kan på forhånd vite om den andre sin opplevelse, den må utforskes i en dialog (Anderson 2005). En ikke-vitende holdning hos terapeuten kan gjøre klienten nysgjerrig på seg selv. Klienten kan også bli ivrig til å utforske og bli utforsket. Dialogen kan åpne opp og skape rom til å lytte til sin egen fortelling. Ingen sensurerer, forstår eller misforstår. Klienten opplever å bli hørt og sett. Bagge (2007) sier det handler om følelsen av å ha verdi som menneske.

En ikke-vitende holdning betyr ikke at terapeuten skal fremstille seg selv som helt blank og uvitende, og ikke bruke sin kunnskap og erfaring (Bagge 2007). Det handler mer om at terapeuten prøver gi slipp på sine dominante forforståelser, og møter den andre med åpenhet og hengivenhet i dialogen. Terapeuten må være ydmyk i forhold til hva en vet og ikke vet. Den andre betraktes som en likeverdig, ikke som et objekt. Terapeuten er åpent nysgjerrig og interessert i den andre, noe dialogen bærer preg av. Terapeuten bidrar i samtalen med undring og spørsmål på en ydmyk og respektfull måte (Bagge 2007). Genuin nysgjerrighet og interesse hos terapeuten er essensielt for en god dialog. Terapeuten må oppleves hengiven og troverdig i handlinger, væremåte og spørsmål (Bagge 2007). Det er den andre sin oppgave å fortelle sin historie og opplevelse, hvor terapeuten bidrar med å utforske og utvide forståelsesrammen (Anderson 2005). Terapeuten er ikke noen ekspert, men møter den andre med åpenhet og ydmykhet som en likeverdig (Jensen & Ulleberg 2012).

2.4 Systemisk teori

Gregory Bateson var en vitenskapsmann, som hele sitt liv var lidenskapelig opptatt av å forstå det levende (Jensen & Ulleberg 2012). Han var opptatt av å skille mellom det levende og det ikke-levende. Bateson er regnet som en av grunnleggerne i systemisk tenkning (Bateson 1972; Ølgaard 2012). Bateson var opptatt av å studere mønster og forbindelser

mellom alt levende, og hvordan det knyttes sammen (Jensen & Ulleberg 2012). Hans teori handlet om at alt levende, fra de minste atom til det store verdensrommet henger sammen og er en del av et stort system (Bateson 1979). Systemteori er derfor nyttig for å forstå menneskers samhandling i et system, eller mellom flere systemer. Relasjoner og sirkulære årsakssammenhenger er svært sentralt for å forstå hvordan mønster innad i systemet henger sammen (Haadland 2007; Johnsen & Torsteinsson 2012). En systemisk forståelse av mennesker ser individet som en del av et helhetlig system. For eksempel en familie, en kollegagruppe eller en vennegjeng (Klefbeck & Ogden 2005). Systemene består av relasjoner, roller og aktiviteter hvor deltakerne fungerer i gjensidig påvirkning og avhengighet av feedback (Røkenes & Hansen 2006).

Bateson var mest opptatt av hvordan mennesker tenker, lærer og vet, og mindre opptatt av hva slags kunnskap mennesker har eller ikke har (Jensen & Ulleberg 2012; Ølgaard 2012). Med utgangspunkt i Bateson sin systemiske teori, fremstilte Watzlawick med kollegaer, fem påstander om kommunikasjon (Watzlawick, Beavin og Jackson 1967). De fastslo at er umulig å ikke kommunisere, og at all kommunikasjon alltid handler om innhold og forhold i mellom mennesker. De mente også at all kommunikasjon foregår på flere nivåer på samme tid, og at alt samspill må forstås sirkulært (Watzlawick m.fl. 1967).

Med dette som utgangspunkt ble forståelsen flyttet fra individet, til tanken om vi-et og samspill mellom mennesker (Jensen & Ulleberg 2012; Johnsen & Torsteinsson 2012). Det skapte også en bevissthet rundt at en alltid kommuniserer noe, selv når en ikke forsøker å kommunisere. Alle uttrykk blir fortolket og forstått som kommunikasjon. Selv når en ikke ønsker kontakt med andre, kommuniserer en også det med kroppsspråk. Derfor er det svært utfordrende å forstå kommunikasjon, vi forstår og misforstår. Forståelse baserer seg på kontekst, roller og innhold (Klefbeck & Ogden 2005). Dette kan være tattfor-gitt-heter hos mennesker innad i et system. Disse tatt-for-gitt-hetene var Bateson opptatt av å utfordre. Han mente at kommunikasjonen kunne få en annerledes betydning (Jensen & Ulleberg 2012; Røkenes & Hansen 2006). Det handler om forståelsen om hvordan et system fungerer i seg selv, samtidig som det også må sees som en del av helheten. Helheten består videre av flere ulike systemer som påvirker hverandre gjensidig (Eide & Eide 2007; Røkenes & Hansen 2006).

2.4.1 Sirkularitet

Sirkularitet er et begrep i systemisk teori som ofte er brukt i forklaringer av kommunikasjon. I den sirkulære modellen blir kommunikasjon sett i en sirkulær forståelsesramme. Kommunikasjonen blir sett som en samhandlingsprosess, og ikke som en handlingsrekke slik en lineær forståelsesramme (Johnsen & Torsteinsson 2012). Deltakerne er både sender og mottaker, og står i konstant og gjensidig kommunikasjon med andre (Jensen 2011).

En viktig del av kommunikasjonen er feedbackprosesser. Når mennesker møtes skaper feedback forandring og stabilitet. Det handler om hvordan systemet endrer seg ut fra tilbakemeldinger (Jensen 2011; Johnsen & Torsteinsson 2012). En kan skille mellom negativ og positiv feedback. Feedback som bevarer mønstret kalles negativ feedback, og feedback som skaper endring og forandring kalles positiv feedback (Johnsen & Torsteinsson 2012). Samspill og møter mellom mennesker er umulig å forutsi. En feedbackprosess er derfor alltid uforutsigbar. Feedback er en interaktiv prosess, og en god måte å få innblikk i mellommenneskelig samspill. Når et system har problemer, er det ofte et tegn på at den informasjonen systemet har om seg selv ikke fungerer. For å endre problemet kan feedback være et nyttig verktøy for å tilføre ny informasjon til systemet (Boscolo & Bertrando 2002; Jensen 2011; Johnsen & Torsteinsson 2012).

I følge Bateson er en lineær forståelsesramme av menneskelig samspill utilstrekkelig. Han hevdet at alle levende systemer må ses i en sirkulær sammenheng (Jensen 2011). Bateson sa at dersom familier hadde problemer, handlet det om en fastlåste forståelser og mønster innad i systemet (Bateson 1972). Problemer var etter Bateson sin oppfatning et resultat av et familie system som baserer seg på en lineær forståelse. Han mente at deltakerne da leter etter en bestemt årsak til problemet, som er umulig å finne (Jensen 2011). En sirkulær forståelse av et problem flytter fokuset til å se hvordan samspillet er *mellom* deltakerne og hvordan ”problemene” henger sammen og påvirker systemet.

2.4.2 Kontekst

All kommunikasjon må sees ut fra en gitt kontekst (Jensen & Ulleberg 2012; Watzlawick m.fl. 1967). Kontekst handler om hvordan en forstår det som er levende, samt forståelsen av hvordan de ulike levende organismene former seg etter hverandre. I følge Bateson handler det om menneskers psykologiske forståelsesramme eller personlige observasjonsramme. Det

vil si at kontekst hjelper oss å tolke det vi opplever som kommunikasjon. Kontekst skaper en meningsbærende ramme som vi forstår fenomener ut fra (Jensen & Ulleberg 2012; Watzlawick m.fl. 1967). All atferd, handling og språk kan en si har forskjellige betydninger ut konteksten. Kontekst er både fysisk og sosialt konstruert, og fungerer som en ytre ramme for all kommunikasjon (Jensen & Ulleberg 2012; Røkenes og Hansen 2006). Når handling og kommunikasjon samsvarer med rollene i ”riktig” kontekst blir meningsgrunnlaget tydeligere. Deltakerne i systemet vil da med større sannsynlighet oppleve en felles forståelse av ”virkeligheten” (Jensen og Ulleberg 2012; Røkenes og Hansen 2006). Et eksempel kan være rammebetingelser for en virksomhet, slik som et barneverntiltak. Det kan være økonomi, etiske retningslinjer, lovverk, fagorientering og forståelsesramme som preger de ansatte sin kontekstforståelse. Hver enkelt ansatt sin erfaring og forforståelse er også vesentlig. Dette kan være avgjørende for samarbeidet til de ansatte ved tiltaket. Det kan også være avgjørende for hvordan ungdom, foreldre og andre samarbeidspartnere opplever å møte representanter fra virksomheten. Et godt samarbeid er avhengig av en felles forståelse. Avklaring av roller, forventninger og kontekst er derfor et viktig og nyttig sted å starte samarbeidet (Jensen 2011; Røkenes & Hansen 2006).

2.5 Tidligere forskning

Jeg har ikke lyktes i å finne noe direkte forskning på akkurat det temaet som min problemstilling berører. Søk i flere databaser (Oria, Bibsys, Google) med ulike kombinasjoner av ordene bedringsprosesser, ungdom, relasjon, egen erfaring, åpenhet, likeverd, refleksjon, miljøterapi, barnevern, og flere. Det gav ikke noe konkret treff på temaet. Den forskningen som jeg har funnet handler i stor grad om psykisk helse, rus og familieterapeutisk behandling. Dette er på flere måter relevant for denne studien, selv om problemstillingen ikke direkte handler om psykiatri og rus.

Hilde Marie Thrana (2015) har i sin doktorgrad skrevet om *”Kjærlighet og sosialt arbeid: En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis”*. Hennes studie kan sees som svært relevant for denne studien, da den tar opp viktige tema om sosialarbeiderens kompetanse og etiske faggrunnlag. Her utforskes den profesjonelle relasjonen nærmere, og en får et innblikk i hvordan begrepet og opplevelsen av kjærlighet kan være i en hjelperrelasjon. I Thrana (2015) sin studie gir ungdom uttrykk for at betydningsfulle voksne gir dem en opplevelse av å bli sett. Opplevelsen av gjensidige følelser anerkjenner ungdommen og gir opplevelse av å

være verdifull. Thrane (2015) sin studie peker på at kjærlighet blir sett på som en del av de ansatte sin grunnholdning og etiske kompetanse. Videre sier Thrane (2015) at effekten av kjærligheten blir sett på som svært betydningsfull for ungdommens utvikling. Det påvirker hvordan de forholder seg til utfordringer, og i forhold til hvordan de tenker om fremtiden.

Marianne Sætrang Lunde (2014) har skrevet masteroppgave om *”Miljøterapeut og ungdom - å være mennesker for hverandre. En kvalitativ studie av tidligere beboeres betydningsfulle erfaringer fra tiden de bodde i barnevernsinstitusjon”*. I følge hennes forskning handler også ungdommenes mest betydningsfulle opplevelser om relasjoner. Ungdommene Lunde (2014) intervjuet beskrev både relasjonen til ansatte og til med-boende ungdommer som viktige. De beskrev de ansattes emosjonelle tilgjengelighet og utholdenhet som svært viktig. Fellesskap og å bli møtt med aksept og omsorg var også beskrevet som særlig viktig. De voksne ble beskrevet som omsorgsfulle, tålmodige, åpne og direkte i kommunikasjonen. Ungdommene opplevde å bli møtt med kjærlighet og forståelse for at *tid* var viktig for å oppnå tillit (Lunde 2014).

Forskningsresultat innen for lignende felt, viser at opplevelsen av relasjonen er viktigere enn de terapeutiske metodene (Borg & Topor 2014; Duncan, Miller, Wampold & Hubble, 2010; Duncan 2012; Røkenes & Hansen 2006). Denne forskningen dreier seg hovedsakelig om bedringsprosesser innenfor rus og alvorlige psykiske problemer. Forskingen sier også tydelig at det er langt viktigere med personlige egenskaper, væremåte og tilstedeværelse enn hvilken behandlingsmetode terapeuten bruker (Topor 2006). Undersøkelser viser at relasjonen oppleves som positiv når ”brukeren” opplever å bli møtt som et likeverdig menneske (Halvorsen 2010). Moen (2013) har skrevet artikkelen *”Her er det faktisk hele meg som er på jobb”*. Den handler om hvordan en gruppe ansatte bruker sine personlige livserfaringer i arbeidet innen psykisk helsevern. Dette blir av informantene beskrevet som nyttig for det relasjonelle- og det terapeutiske arbeidet. Forskning fra Danmark bekrefter også at terapeutens holdning og personlighet har stor betydning for opplevelsen av bedring og hjelp (Thorgaard 2006).

Med bakgrunn i dette kan det tyde på at det er lite konkret forskning på miljøterapeuter i en barnevernkontekst. Hvor en konkret utforsker miljøterapeutenes refleksjoner om sin praksis og erfaringer med å være i relasjoner med ungdom. Thrane (2015) beskriver i sin avhandling at dette er en svakhet i hennes datamateriale, som hun gjerne skulle utforsket nærmere.

Tidligere forskning sier noe om hva som er viktig i relasjonen, men er ikke direkte fokusert på hvordan fagpersonene beskriver og reflekterer. Det finnes som nevnt tidligere også noen kvalitative studier som utforsker relasjonens betydning, men det er hovedsakelig i individuell terapi eller i psykiatri og rusfeltet. Noen som har vært opptatt av relasjonens betydning i Norge, er Barneverns Proffene i Forandringsfabrikken. De presenterer erfaringer som ungdommer har fra å være i kontakt med barnevernet. Det handler om livet, relasjoner og viktige prosesser de blir en del av når de er i kontakt med barnevernet som system. Denne kunnskapen er svært sjelden og vanskelig å få tak i for utenforstående undersøkelser (Backe-Hansen, Bakketeig, Gautun & Backer Grønningsæter 2011).

I dette kapitlet har jeg redegjort for det teoretiske rammeverket for studien, samt tidligere forskningslitteratur. I neste kapittel blir oppgavens metodologi presentert.

3 Metodologi

Dette kapitlet redegjør jeg for studiens metode og oppbygging. Først blir oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted beskrevet, samt kvalitativ metode og kvalitativt forskningsintervju. Videre blir utvalg, rekruttering og intervjuprosess også presentert. Deretter vil jeg beskrive analysemetoden som er brukt på datamaterialet. Forståelsen av egen rolle, etiske betraktninger og egen forforståelse blir også gjort rede for. I siste del av kapitlet redegjør jeg kort for studiens troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Denne studien fokuserer på miljøterapeuters egne beskrivelser og erfaringer i møte med ungdommer på et barnevernstiltak. Med dette utgangspunktet var det hensiktsmessig å velge et fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted. Fenomenologien og hermeneutikken henger svært tett sammen, og kan nesten være umulig å skille. Begge retningene handler om menneskers subjektive oppfattelse av sin livsverden, og hvordan de forstår og forholder seg ulikt til erfaringer (Kvale & Brinkmann 2012).

Fenomenologi er studiet av fenomener og hvordan et fenomen oppleves for hver enkelt. Målet i studien er å innhente utdypende informasjon av den enkelte persons opplevelse og bevissthet rundt ett konkret fenomen (Berg 2009; Kvale & Brinkmann 2012). Et fenomenologisk perspektiv fokuserer derfor på personens egen livsverden og oppfatning. Den stiller seg åpen for individuelle erfaringer, konkrete beskrivelser og forsøker å utelukke forhåndskunnskap. Den søker videre etter beskrivelsenes sentrale betydninger (Kvale & Brinkmann 2012). Hermeneutikken er opptatt av å forstå eller fortolke en handling ved å undersøke hva slags intensjoner som ligger bak (Kvale & Brinkmann 2012). Det er forståelsen og fortolkningen av et fenomen som blir hovedfokus. Hermeneutikken står i motsetning til naturvitenskapen, som har fokus på å avdekke årsakssammenhenger (Halvorsen 2010; Thagaard 2013). Som beskrevet ligger hermeneutikken og fenomenologien svært tett med fokus individets subjektive opplevelse og erfaring. Fokus er hvordan det enkelte individ fortolker og forstår intensjoner og mening i konteksten (Kvale & Brinkmann 2009).

3.2 Kvalitativ metode

Med bakgrunn i problemstillingen og det vitenskapelige ståsted for dette prosjektet, velges kvalitativ metode som forskningsdesign (Kvaale & Brinkmann 2012; Langdridge 2006). Kvalitativ forskningstilnærming legger vekt på forståelse, kunnskap og mening. Det åpner og undersøker nyanser, opplevelser og beskrivelser fra intervjupersoner. Metoden tar utgangspunkt i å stille dyptgående spørsmål, utvide og oppfordre intervjupersonen til å fortelle så detaljert som mulig (Dalland 2007; Kvale & Brinkmann 2012). Kvalitativ metode kan bidra til å presentere mangfold og nyanser ettersom en og samme virkelighet ofte kan beskrives ulikt ut i fra forskjellige perspektiver. Ved å velge denne metoden kan prosjektet i større grad bidra til å skape detaljerte og unike beskrivelser, av tanker og erfaringer fra miljøterapeutenes arbeid. Her vil også mitt eget perspektiv som forsker få betydning for hva slags kunnskap som kommer frem i intervjuene (Langdridge 2006; Postholm 2005).

3.3 Datainnsamling

3.3.1 Kvalitativt forskningsintervju

For å samle inn data til forskningsprosjektet benyttet jeg kvalitative forskningsintervju. Intervjuene var basert på en semistrukturert intervjuguide. Hensikten var å gå mest mulig i dybden på tema som skulle undersøkes (Kvale & Brinkmann 2010; Tjora 2011). Et semistrukturert, kvalitativt forskningsintervju er svært likt en samtale i det daglige liv, men det er et mål og en hensikt med samtalen. I samtalen ønsket jeg å innhente detaljerte beskrivelser av intervjupersonens livsverden. Deres fortolkning og mening om fenomenene som blir beskrevet vektlegges. Samtalen er basert på en intervjuguide med overordnede tema. I intervjuguiden hadde jeg også utarbeidet noen oppfølgings spørsmål jeg ønsket å undersøke nærmere (Kvale & Brinkmann 2010).

Intervjuguiden som besto av fem hovedspørsmål (se vedlegg 1). Den inneholdt også flere støttespørsmål som forslag til å følge opp og få utdypet informantenes erfaringer.

Hovedspørsmålene i intervjuguiden handlet om:

- Hvordan terapeuten jobber for å skape en god relasjon i møte med ungdom
- Hva terapeuten legger i begrepet *god relasjon*

- Hvordan terapeuten vet at en relasjon er god
- Hva terapeuten gjør når relasjonen ikke er god
- Om terapeuten opplever at tiltaket har stort fokus på relasjonelt arbeid

Innledningsvis i intervjuguiden var spørsmålene fokusert på informantens egen beskrivelse av sitt arbeid. Beskrivelse av jobb, rolle og arbeidssted anses som et ganske nøytralt sted å starte intervjuet om (Kvale & Brinkmann 2012; Tjora 2011). Et nøytralt utgangspunkt kan være nyttig for å skape tillit samt tydeliggjøre konteksten. Det er også en nyttig innfallsvinkel for få tak informantens egne beskrivelser. Videre bestod intervjuguiden av konkrete spørsmål i forhold til selve arbeidet. Hovedsakelig var spørsmålene fokusert på å få beskrevet konkrete eksempler og historier som belyser de ulike møtene informantene har hatt med ungdom. Og hvordan de har opplevd disse møtene gjennom tanke, handling og følelser (Kvale & Brinkmann 2012).

3.4 Utvalg og rekruttering

Intensjonen med et kvalitativt studie er blant annet tilgang til kunnskap, erfaring og fenomener knyttet til problemstillingen (Kvaale & Brinkmann 2012; Tjora 2011). Kvalitativ forskning har fokus på den enkelte informant sin opplevelse av et fenomen. For å skape variasjon i beskrivelsene, er målsettingen å ha et variert utvalg. Samtidig er det viktig med en viss homogenitet blant informantene (Langdridge 2006; Tjora 2011). Variasjon i utvalget velges hovedsakelig ut fra relevans til problemstillingen. Samtidig er det ønskelig med bredde i forhold til kjønn, alder, utdanning, type stilling og hvor lang praksis informanten har ved tiltaket.

3.4.1 Rekrutteringsprosess og utvalg

Denne studien baserer seg på et strategisk utvalg. Det betyr at informantene i utvalget har spesielle egenskaper eller kvalifikasjoner som anses som passende, og strategiske ut fra studiens problemstilling (Langdridge 2006; Thagaard 2013). Med dette som utgangspunkt valgte jeg å intervjuje miljøterapeuter fra et konkret barnevernstiltak. De ansatte ved tiltaket hevder å ha en sirkulær grunnholdning i møter med mennesker. Barnevernstiltaket har også bredt fokus på ungdom sin medvirkning, samt relasjonelt arbeid med familie og nettverk.

Rekrutteringsprosessen startet med at jeg tok kontakt med leder for å presentere forskningsprosjektet, og få tillatelse til å intervju ansatte. Leder sa umiddelbart ja til et samarbeid, og gav meg tillatelse til å henvende meg personalgruppen. Neste steg var å sende ut e-post med informasjonsskriv til de ansatte (se vedlegg 2). Dette skrevet inneholdt kort informasjon om meg som forsker, om studiet, og med oppfordring om å ta kontakt ved interesse for å delta. Leder gav også informasjon om studien til de ansatte på et personalmøte. Da fikk alle ansatte informasjon om at de som ønsket å delta fikk fritt spillerom til å gjennomføre intervjuene i sin arbeidstid. Dette gjorde at informantene kunne delta i studien uten at det påvirket deres fritid.

Målet var å ha fire til fem informanter, med variasjon mellom kjønn, alder og type utdanning. Stor bredde på utvalget, fører til større variasjon i datamaterialet. De fleste av de ansatte ved tiltaket er høyskoleutdannet med sosialfaglig bakgrunn. Noen hadde tatt videreutdanninger, mens andre hadde utdanning og erfaringer innen andre felt. Fellestrekk og kriterier var at informantene arbeider ved barnevernstiltaket og med ungdom.

I utgangspunktet ble e-posten med informasjon sendt ut til alle ansatte ved tiltaket. Den oppfordret alle ansatte om å ta kontakt ved interesse. Flere informanter kontaktet meg per e-post, og noen kontaktet meg personlig. Antall interesserte gjorde at jeg måtte sette opp noen flere kriterier for å få et mest mulig variert utvalg (Langdridge 2006). Det var overtall av kvinner som tok kontakt, samt et overtall av deltidsansatte. Jeg valgte derfor å gjøre et strategisk utvalg utfra kjønn, alder, type utdanning, størrelse på stillingsforhold og antall år de hadde arbeidet ved tiltaket (Langdridge 2006). Utvalget bestod til slutt av fem informanter. Tre av disse tok direkte kontakt selv for å delta i studien, og to tok først kontakt for å få nærmere informasjon vedrørende studien. Disse to takket ja til deltagelse ved henvendelse fra meg i etterkant. Alle informantene fikk noe betenkningstid, før jeg tok kontakt for å lage avtale for intervjuet. De fikk tildelt informasjonsskriv og samtykkeerklæringen i forkant av intervjuet.

Rekrutteringsprosessen tok mye tid. Samtlige av terapeutene jobbet fulltid, og det var utfordrende å finne tidspunkt som passet. Dette til tross for at leder tilrettela for at intervjuene kunne gjennomføres i arbeidstiden. For å komme i gang, valgte jeg å starte med intervjuene

før alle avtalene var på plass. Rekrutteringsprosessen startet i september 2015 og siste intervju ble gjennomført november/desember 2015.

For å representere dataene, og i forhold til anonymisering av informantene har jeg valgt fiktive navn. Navnene er ikke knyttet til opprinnelig kjønn, men valgt ved loddtrekning for ytterligere anonymisering. Følgende navn representerer informantene i studien, Jendor, Oluf, Oluffa, Lars og Emma.

3.5 Gjennomføring av pilotintervju og intervju

Datainnsamlingen er basert på fem intervjuer. Det første intervjuet er pilotintervju for å teste om intervjuguiden gav en god nok ramme mot problemstillingen. Jeg fikk også testet meg selv i rollen for forsker og intervjuer. Informantene fikk selv velge hvor intervjuene skulle finne sted.

Fire av intervjuene ble gjennomført ved informantenes arbeidssted. En av informantene ønsket av praktiske årsaker å gjennomføre intervjuet et annet sted. Innledningsvis i intervjuet snakket vi kort om samtykkeerklæringen, hvor jeg gjentok at det var frivillig deltakelse og at de når som helst kunne trekke sitt samtykke. Informantene fikk også kort informasjon vedrørende båndopptakerne, da jeg brukte to enheter for å sikre opptak av data. De fikk også rom til å stille eventuelle spørsmål, og ble oppfordret til å si i fra eller stoppe opp dersom noe var uklart underveis.

Pilotintervjuet er den informanten som var først ut til å melde interesse. Denne informanten hadde erfaring med å bli intervjuet fra tidligere. Derfor var vedkommende åpen for å gi feedback på hvordan jeg kunne forbedre intervjuguide, intervjuteknikk og lignende. Pilotintervjuet opplevde jeg hadde god flyt da informanten hadde svært god formidlingsevne. Jeg forsøkte å holde intervjuet som en naturlig samtale, hvor jeg stilte oppfølgingsspørsmål der det kjentes naturlig. Samtidig var det viktig å følge intervjuguiden. Jeg gikk stadig tilbake for å sjekket at alle tema og spørsmål ble tatt med. Pilotintervjuet varte cirka 90 minutter, og jeg merket meg i ettertid at det ble mye data som ikke var direkte relevant for problemstillingen.

Pilotintervjuet var lærerikt. Jeg fikk innspill på at det kunne være greit med noen avklaringer innledningsvis, spesielt i forhold til kjærlighetsbegrepet og barnevernsfaglig arbeid. Dette begrepet hadde jeg i forkant bevisst valgt å utelate fra intervjuguiden. Jeg ønsket at informantene selv skulle bringe inn kjærlighetsbegrepet dersom det følte naturlig. Jeg valgte å ta med meg et par andre elementer fra tilbakemeldingen. Som å ha tydeligere oppfølgingsspørsmål i forhold til hva informantene la i arbeidet sitt. Samt å undersøke nærmere hva deres definisjon og forståelse av enkelt begreper var. Dette mente informanten var spesielt viktig når det kom til definisjon av sitt fagfelt og lignende. Dette sikret også i større grad at forsker og informant hadde samme kontekstforståelse og ståsted i samtalen.

Ved neste intervju gikk jeg raskere videre med spørsmålene i intervjuguiden, etter at informantene hadde avklart sin jobb kontekst. Dette intervjuet tok derimot lengre tid før jeg opplevde at samtalen kom inn på tema problemstillingen handlet om. Det ble en del overfladiske beskrivelser om selve arbeidet, før informanten begynte å beskrive tanker og erfaringer fra jobben. Dette tok jeg med meg videre til intervju nummer tre. Da forsøkte jeg å være tidligere og tydeligere når informanten snakket seg tema knyttet mot problemstillingen. Denne forskjellen var merkbar. Dette intervjuet ble mer konkret og beskrivende enn de to første intervjuene. Intervju fire og fem opplevde jeg også preges av mer detaljerte beskrivelser. De er også kortere og mer konsis i omfang. I de siste intervjuene opplever jeg altså å være mer fokusert på konkrete beskrivelser av erfaringer og perspektiver. Jeg kom tidligere inn på relevante emner enn i de første intervjuene.

Innledningsvis startet jeg med nøytrale spørsmål vedrørende informantenes beskrivelse av arbeidsplassen og jobben sin (Kvaale & Brinkmann 2012). Dette opplevde jeg ble en naturlig overgang til mer detaljerte spørsmål i forhold til arbeidet. På den måten opplevde jeg at møtet mellom ungdom og terapeut raskt ble tema. Informanten fortalte om sitt fokus i arbeidet, og gav konkrete eksempler fra praksis. Hensikten var informantens assosiasjoner samt refleksjoner som oppstod. Det var svært interessant å få med beskrivelser i fortid, nåtid og fremtid. Det gav nyansert bilde av situasjonene som ble beskrevet. De delte erfaringer både fra jobb og privatliv, som representerte hvordan de forholder seg til og forstår mennesker.

I ettertid har jeg lyttet til intervjuene og lagt merke til flere steder hvor jeg burde ha undersøkt nærmere hva informantene snakket om. Det var flere ganger jeg hoppet litt for raskt videre.

Hvor jeg i ettertid tror informanten kunne utdypet flere interessante detaljer. Ved bruk av oppfølgingsspørsmål ønsket jeg å utdype informantens opplevelse, følelser og tanker i gitte situasjoner. Jeg søkte etter beskrivelser av deres indre dialog og bevissthet i møtene med ungdom. Informantene syntes dette var utfordrende, men det kom allikevel frem flere beskrivelser. Eksempel på dette er ”den gode følelsen” av å være sammen med ungdommen, eller hvordan terapeutens egne opplevelser i oppveksten påvirker hvordan de er som voksen, og medmenneske.

For egen del ble jeg overrasket over hvor tilbakelent og avventende jeg kan være. Jeg har øvd meg på å ta mindre plass, bruke færre ord, og snakke saktere. Via lytting og transkribering ble jeg mer bevisst på hvordan jeg snakker og ordlegger meg. Samtidig merket jeg at jeg også er god på å være stille, lyttende og tilbakelent i en samtale.

3.6 Transkribering

For å samle inn data brukte jeg en digital opptaker under intervjuene. Transkribering av intervjuene gjennomførte jeg selv. Jeg lyttet en del til opptakene før transkriberingen, og opplevde at det gikk greit og at jeg fikk en god flyt.

I transkriberingsprosessen ble jeg observant på dialogen mellom meg og informantene. Det var interessant å se på hvordan min måte å stille spørsmål på påvirket responsen fra informanten. Det var også stor forskjell på å forstå sammenheng mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon. Transkripsjonene er etter beste evne skrevet ordrett. Jeg opplevde allikevel at det var utfordrende å få med informantenes intensjoner når muntlig språk gjøres om til skrift. Med dette i minnet, forsøkte jeg å være opptatt av å få frem helheten med å bruke klammer som beskrev de ulike ”virkemidler” som jeg oppfattet. Derfor var det viktig å markere i teksten når det var latter, pause, nøling og slikt. Jeg markerte derfor lengre tenkepauser, om de var ivrige eller om de lo eller humret. Jeg forsøkte også å markere bruk av ironi, sarkasme eller stor alvor. For å vise hvordan transkriberingen ble gjennomført er det lagt ved et utdrag av transkripsjonen fra ett intervju er lagt med som vedlegg (se vedlegg 3). Transkriberingen er anonymisert.

Når data og funn skal presenteres i oppgaven, er det vedlagt sitater fra transkripsjonene. Det er en svært liten mengde av dataene som er plukket ut. For å bedre lesbarheten og ivareta

informantenes anonymitet, har jeg formulert setningene til bokmål og skriftlig form. De er renskrevet og unødvendig ”støy” fra muntlig språk er fjernet. Klammer, punktumrekker og tankestrek, lyder som ehh, m-m, hmm, latter og doble uttalelser var opprinnelig tatt med for å beskrive helheten. Disse var nyttige for selve analysen av data og forståelsen sammenheng. I sitatene hvor navn, kjønn, yrke eller lignende har stått, er det markert med (...). Utvalget av sitater er gjort med bakgrunn av min subjektive forståelse. Utvalgte sitater er ikke dekkende for alle aspekter av informantenes beskrivelser og erfaringer i virkeligheten eller intervjuene.

3.7 Dataanalyse: Tematisk analyse

Jeg har valgt *tematisk analyse* som analysemetode (Braun & Clark 2013). Tematisk analyse brukes for å korte ned og for å strukturere lange intervjusekvenser. Metoden er basert på *seks trinn*. Disse trinnene er: (1) *bli kjent med data*, (2) *kode data*, (3) *se etter gjenkjennbare tema*, (4) *sjekke at koder og tema henger sammen på en forståelig måte*, (5) *detaljert analyse av hvert tema* og (6) *koble sammen data og teori*.

Dataene analyseres over i koder og temaer, og en kan se hvert enkelt fenomen og fortelling i detalj (Braun & Clark 2013; Kvale & Brinkmann 2012). Analysen er subjektiv og et resultat av min forforståelse og meningsfortolkning. Det er svært viktig å være bevisst på egen rolle, forståelse og tolkning.

3.7.1 Analyseprosessen

Første steg skal en gjøre seg kjent med innsamlet data. Her startet jeg med å lytte til opptakene, før jeg startet med å transkribere. Jeg leste så igjennom intervjuene og tok notater underveis.

Andre steg er å kode dataene slik at ord blir meningsbærende enheter. Disse kodene skal hjelpe til å sortere ut relevant og ikke relevant data for problemstillingen. Denne prosessen var svært omfattende, og tok mye tid. Hver informant hadde fått et navn (Oluf, Jendor, Lars, Emma og Oluffa), og nå fikk de en fargekode hver (rosa, grønn, oransje, gul og blå).

Jeg brukte markerings tusj på selve transkripsjonene, og Post-it lapper i lik farge for å notere koder. Nummererte linjer på intervjuene gav hvert utsagn og lapp et tall. Det var veldig utfordrende å sortere ut relevant og u-relevant data, da alt i datamaterialet følte som viktig. I

starten ble jeg veldig opphengt i at jeg ikke greide å sile ut kodene fra materialet, og syntes det var veldig vanskelig. Jeg var redd for at for alle lappene skapte ekstraarbeid, og endte da med å vegre meg for å skrive lapper. Det resulterte med en ”stopp” i analyseprosessen. Etter noen samtaler med veileder forsøkte jeg å starte igjen, uten å tenke for mye på antall lapper. Da løsnet kodingsprosessen, og jeg opplevde å lettere holde fokus på innholdet.

Det *tredje steget* er å se etter gjenkjennbare tema som gjentas i materialet. Her er det viktig å prøve å få tak i temaene som underbygger problemstillingen. Jeg startet med å legge Post-it lappene med koder utover på spisebordet. Under lappene hadde jeg sort plastunderlag i tilfelle jeg måtte flytte kodene. Da trengte jeg ikke ødelegge oversikten, men brette den sammen. Det tok ikke lang tid før jeg oppdaget likheter mellom kodene, og forsøke litt etter litt å legge dem i en slags struktur. Jeg opplevde at det litt etter litt ble en naturlig inndeling, og endte opp med fem temaer; *terapeuten, ungdommen, rammer, ”hva gjør vi” og ”mellom to”*. Totalt på alle fem transkripsjonene ble det 606 Post-it lapper med koder (se vedlegg 5). Det var veldig spennende å se forskjeller i antall på de fire fargene, og det ble et svært fargerikt bilde.

Videre er det *steg fire* hvor en må sjekke om koder og tema henger sammen med hverandre. Braun og Clark (2013) sier at disse temaene og kodene på en måte skal fortelle en slags sammenhengende historie. Denne prosessen var tidkrevende. Her forsøkte jeg også å se mønster og likheter mellom kodene innenfor hvert tema. Dette opplevde jeg også kom til litt etter litt, ettersom jeg studerte lappene og la de utover foran meg. Noen koder opplevde jeg hang mer sammen på en åpenbar måte, mens andre falt litt i periferien som underkoder. Disse kodene som følte litt ”utenfor” ble tilhørende i en kategori, men i en noe annen betydning eller vinkling. Det ble ganske mange kategorier, og jeg valgte derfor å utvide perspektivet litt slik at flere kategorier kunne slås sammen til en. Da ble det to til tre kategorier i hvert tema, hvor noen hadde flere underkategorier. For å holde oversikt laget jeg en modell for hvert tema. De ulike kategoriene hadde navn fra koder, og bokser med underkategoriene ble plassert her (se vedlegg 6).

Det *femte steget* er å gjøre en detaljert analyse av hvert enkelt tema. Essensen skal identifiseres, og navnet på hvert tema skal konkretiseres så mye som overhodet mulig. Her tok jeg å la alle kategoriene på bordet foran meg for å se om noen kunne passe sammen. Også på dette steget opplevde jeg at mønstre dannet seg. Først fikk jeg tre funn som hang godt

sammen, mens noen kategorier hang litt på siden. Jeg utvidet horisonten litt mer og fikk samlet sammen kategoriene til fire overordnede temaer som er studiens funn (1) ”*Terapeutens relasjon til leder spiller en viktig rolle for arbeidet*”, (2) ”*Terapeuten ønsker å ufarliggjøre seg selv sammen med ungdommene*”, (3) ”*Terapeutens indre dialog brukes aktivt i arbeidet*” og (4) ”*Terapeuten deler av egne erfaringer og eget liv når det føles riktig og passende*” (se vedlegg 7).

Siste og *sjette* steg består av å koble sammen data og teori. Det skal fremstilles på en måte som forteller leseren en sammenhengende historie om innsamlede data i relasjon til eksisterende teori. Denne delen av studiet forsøkte jeg å være opptatt av hva jeg har lært av informantenes fortelling. Formålet var å fokusere på det jeg ønsket å formidle til praksisfeltet. På den måten dannet det seg forskjellige overskrifter som jeg knyttet funnene opp mot, samt teoretisk rammeverk.

3.7.2 Refleksjoner over analyseprosessen

Som forsker skal en forsøke å sette sin egen forståelse i parentes og søke etter beskrivelser og kjennetegn ved de fenomener som informantene forteller om. Hvordan en som forsker tolker og forstår dataene kan derfor ikke sees på som objektiv kunnskap. Det må sees som en del av forskerens forståelse av kunnskap skapt i dialog (Kvaale & Brinkmann 2012; Langdridge 2006). Jeg har kontinuerlig forsøkt å ha fokus på helheten av det informantene formidlet, og forsøkt å satt det i sammenheng med problemstillingen.

Analysen deler opp dataene til flere ulike meningsbærende enheter. Disse meningsbærende enhetene skal kunne stå alene, selv om de opprinnelig er en del av en større enhet. Maktperspektivet i kvalitativ forskning er derfor viktig å ha med seg. Forskeren skal fortolke utsagnene, og har makt til å forenkle eller ilegge mening til sin favør (Kvaale & Brinkmann 2012; Malterud 2011). Poenget i kvalitative intervjuer er ikke å eliminere maktforholdet, men at forskeren skal reflektere over hvordan makten kan ha innflytelse på prosessen. Refleksjonene handler om helheten av dataproduksjonen. Tiden før, underveis og i etterkant må tas med. Denne bevisstheten og holdningen påvirkes også i stor grad av forskerens vitenskapsteoretiske ståsted (Kvaale & Brinkmann 2012). Dette opplevde jeg som svært utfordrende underveis i analysen. Jeg var redd for å overtolke eller misforstå informantenes

utsagn. Noe som kunne føre til at funnene ikke ble representative og gjenkjennbare for dem. Jeg har derfor vært opptatt av å være bevisst i utvelgelsen av data og hvordan sitatene har blitt satt i sammenheng med problemstilling og teori (Kvale & Brinkmann 2012).

3.8 Etske refleksjoner

Her vil etiske dilemmaer i forhold til anonymisering og konfidensialitet presenteres.

3.8.1 Godkjenning av prosjektet

Prosjektet er meldt inn og godkjent fra Norsk Samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) (se vedlegg 4).

3.8.2 Anonymitet og konfidensialitet

Ivaretagelse av informantenes konfidensialitet og anonymitet er svært viktig.

Informasjonsskrivet ble sendt ut felles til alle ansatte ved tiltaket. De ble oppfordret til å ta kontakt ved interesse. Rekrutteringsprosessen bestod derfor kun av et ledd, noe jeg tenker styrker anonymitet og konfidensialitet. I starten av rekrutteringsprosessen gav leder felles informasjon til personalgruppen vedrørende studien. En del av informasjonen var at alle ansatte som ønsket å delta fikk fritt spillerom til å gjennomføre intervjuene i arbeidstid. Dette anser også jeg som et viktig ledd ivaretagelse av konfidensialitet og anonymitet. Informantene strukturerer selv sin arbeidshverdag og står fritt til å avtale møter og samtaler. Det er dagligdags med ulike møter og enesamtaler i arbeidstiden, og at ulike mennesker utenfra deltar. Deres struktur på arbeidshverdagen gjorde det enkelt å gjennomføre intervjuene uten at vår samtale bemerket seg. Informantene fikk selv velge hvor intervjuet skulle finne sted.

Slik som nevnt i kapittel 3.4.1, om utvalg, ble alle informantene anonymisert i transkriberingsprosessen. De fikk fiktive navn ved loddtrekning (Oluf, Jendor, Emma, Lars og Oluffa). Disse navnene har dermed ikke tilknytning til opprinnelig kjønn. Navn er viktige for å kunne skille sitatene fra hverandre. Jeg har også bevisst valgt å generalisere informasjonen i beskrivelsen av utvalg og datainnsamling. Faktorer slik som kjønn, alder og stilling oppgis derfor etter sånn cirka variasjon i utvalget. I analyseprosessen, funnkapittelet og i drøftings delen foretok jeg kontinuerlig vurderinger om hvordan utsagn eventuelt skulle anonymiseres før bruk. Sitatene er også omgjort til bokmål og skriftspråk, slik at dialekt og ”slengord” ikke blir gjenkjennbar.

3.9 Forskerens forforståelse

Forskeren sin forforståelse spiller stor relevans i tolkning og fremstillingen av data (Kvaale & Brinkmann 2012). Det er svært utfordrende å motvirke teoretisk ensidighet, og å se fenomenene i ulike betydninger. Derfor er det nyttig å reflektere over eget ståsted, forforståelse og antagelser i forkant av forskningen. Videre kan det være nyttig å innta rollen som ”djevleens advokat” når en skal gjennomgå sitt eget arbeid. Dette for å åpne opp og finne frem til motsatte og kanskje motstridende måter å forstå på (Kvaale & Brinkmann 2012). Forforståelse er ikke bare noe som oppstår når det kommer til teoretisk forståelse, det er ansett som en del av menneskets forståelse av verden (Kvaale & Brinkmann 2012).

Denne studien er preget av min forforståelse, både ut fra teoretisk rammeverk og innsamlet data. Min forforståelse er grunnlaget for å forske på tema, som også er rammene for oppgaven og problemstillingen. Min interesse for utforske temaet handler i stor grad om mitt verdensbilde. I forskningsprosessen har jeg etterstrebet å ha en sterk bevissthet om utformingen av prosjektet.

I prosjektbeskrivelsen, intervjuguiden og i intervjuene forsøkte jeg å være bevisst på mine holdninger og antagelser. Jeg har utfordret meg selv med å tenke alternative på forståelser og ulike muligheter. Gjennomgående i analysen har jeg hatt med problemstillingen for å sikre en rød tråd i funnene. Parallelt med denne prosessen har jeg reflektert over min egen forforståelse og blitt utfordret på å ta andre og nye vinklinger til temaet. Dette har foregått som en del av veiledningen på masterstudiet, samt i forbindelse med veiledning på selve masteroppgaven. Jeg har lest forskjellig litteratur om tema, samt diskutert tanker og forståelser med medstudenter. Målet med kvalitativ forskning er ikke å fjerne forforståelsen, men å reflektere over ulike maktaspekter og påvirkningen av disse.

3.10 Studiens kvalitet

Kvalitativ forskning er mye omdiskutert i forhold til vitenskapelig validitet og reliabilitet (Kvaale & Brinkmann 2012; Langdridge 2006). Det er derfor viktig å kunne argumentere for og vise forskningens troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet. (Langdridge 2006;

Thagaard 2013). Fokus i kvalitativ forskning er å øke graden av troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet, heller enn å garantere den. Dette er heller ikke garantert i denne studien.

3.10.1 Troverdighet.

Troverdighet sier noe om hvordan innsamling av data er gjennomført, og om intervjuene er gjennomført på forsvarlig vis (Thagaard 2013). Kvalitativ forskning er under påvirkning av forskeren. Dette da innsamlingen av data er basert på intervju, hvor to eller flere individer møtes. Mennesker er påvirkelige og en må derfor ha stor bevissthet om hvilken måte en som forsker kan påvirke datamaterialet (Thagaard 2013). Underveis i intervjuene var jeg opptatt av å ha minst mulig påvirkning på svarene informantene gav. Ved å alltid ha intervjuguiden foran meg, sikret jeg å være innom alle temaene i løpet av intervjuene. Min forforståelse og engasjement i temaet ha bidratt til en naturlig flyt i samtalen. Det kan og ha ført til utvidende og mer detaljerte spørsmål i intervjuene. På den andre siden kan det også ha medført at jeg overså elementer som kanskje andre forskere ville bemerket seg. Ved oppfølgingsspørsmål var jeg opptatt av å bruke informantenes egne ord. Dette tenkte jeg var viktig slik at de selv fikk definere og bruke egne begreper. Var jeg usikker, spurte jeg og ba dem utdype nærmere hva begrepet betydde for dem.

3.10.2 Bekreftbarhet

Bekreftbarhet handler også om vurdering og forståelse av data og funn, og om de samsvarer med virkeligheten som er forsket på (Kvaale & Brinkmann 2012; Langdridge 2006). Bekreftbarhet handler også om studiens resultater kan reproduseres av andre forskere på et annet tidspunkt (Thagaard 2013). Det er også viktig å være opptatt av transkriberingsprosessen, da gyldighet handler om mer enn ord. Det er svært utfordrende å transkribere korrekt, da det ikke finnes noen sann oversettelse fra muntlig til skriftlig form (Kvaale & Brinkmann 2012; Langdridge 2006). Her var jeg nøye på å notere pauser, gjentakelser og tonefall.

Det har også vært svært viktig å reflektere over hvordan egne erfaringer og kunnskap kan påvirke transkriberingen og studien generelt. Det er nødvendig å inkludere annen litteratur i tolkningen av materialet. Noe som vil føre til tydeligere sammenheng og bekreftbarhet.

3.10.3 Overførbarhet

Overførbarhet handler om tolkning, som blir grunnlaget for overførbarhet til andre situasjoner (Thagaard 2013). Innholdet i denne studien være relevant i flere sammenhenger, og den teoretiske forståelsen kan også ha utvidet gyldighet. Overførbarhet er ikke alltid vesentlig, da noen studier er tenkt å kun være beskrivende (Thagaard 2013). En kan derfor ikke tenke at datamaterialet i denne studien automatisk kan overføres til alle miljøterapeuter i barnevernet. En kan tenke seg at det kan være et bidrag til utvidet kunnskap og refleksjon om hvordan en faggruppe kan tenke og oppleve sin jobb som miljøterapeut.

Dette kapitlet har redegjort for studiens metodologi og vitenskapsteoretiske ståsted. I neste kapittel vil funn og datamateriale presenteres.

4 Presentasjon av funn

I dette kapittelet presenteres funnene som ble identifisert gjennom tematisk analyse. Funnene handler om hvordan miljøterapeuter som er ansatt ved et barnevernstiltak beskriver sitt arbeid med ungdom. Problemstillingen for studiet er *”Hva beskriver miljøterapeuter de gjør når de arbeider med ungdommer ved et barnevernstiltak?”*

Følgende forskningsspørsmål ble utviklet:

1. Hvordan jobber de med å skape gode relasjoner med ungdommene?
2. Hvordan forstår de en god relasjon i sitt arbeide?

Funnene blir presentert sammen med sitater fra informantenes fortellinger. Hensikten med sitatene er å illustrere de ulike funnene og bredden av datamaterialet. Studien har fire hovedfunn: (1) *”Terapeutens relasjon til leder spiller en viktig rolle for arbeidet”*, (2) *”Terapeuten ønsker å ufarliggjøre seg selv sammen med ungdommene”*, (3) *”Terapeutens indre dialog brukes aktivt i arbeidet”* og (4) *”Terapeuten deler av egne erfaringer og eget liv når det føles riktig og passelig”*.

4.1 Terapeutens relasjon til leder spiller en viktig rolle for arbeidet

Informantene uttrykte at relasjon til leder er av stor betydning for måten de møter ungdom på. Informantene beskrev at leder har vært tydelig på at han har tillit til at hver enkelt medarbeider gjør gode vurderinger. De styrer selv sin arbeidshverdag og møtene med ungdom. Leder ble beskrevet som en del av fagmiljøet, da han deltar på overlappinger, møter og fagdrøftinger. På den måten får han naturlige oppdateringer om hvordan situasjonen er med ansatte og ungdom. Informantene uttrykte at leders engasjement og interesse var en viktig faktor for arbeidet. Jendør sa *”Jeg tror vi har en leder som nesten alle har et veldig godt forhold til”*.

Dialogen med leder handler om relasjonell og faglig takhøyde. Det er trygt å gå til leder både for kollegiale og personlige samtaler. Informantene beskrev at de opplever å bli sett og møtt som et helt menneske. Informantene opplever å ha leder *”i ryggen”*, som gir en følelse av å være *”god nok”* og kompetent. Dette beskrev informantene gjør dem tryggere og selvstendig i det miljøterapeutiske arbeidet.

Lars fortalte

”Jeg har en leder som er veldig tydelig til meg om at han har ansatt meg fordi han tenker at jeg er god i jobben min. Han vil at jeg skal tenke selvstendig og gjøre det som jeg tenker er riktig. Han er opptatt av å være transparent i personalgruppa, og ønsker å få tilbakemeldinger. Det er trygt.”

Informantene beskrev en opplevelse av at relasjon til leder påvirker det miljøterapeutiske arbeidet. Det handler om tillit og kompetanse til å ta selvstendige vurderinger. Noe som også gir opplevelsen av å være kompetent, betydningsfull og ”god nok”.

4.1.1 Felles grunntanke

Informantene fortalte om en felles grunnholdning blant de ansatte. Det handler om en grunnleggende respekt for alle mennesker. Ingen har noen fasit på hvordan et liv skal leves. Emma sa *”Det handler om å behandle folk med respekt. For den de er, og det de står for”*. Informantene beskrev en uttalt ”sannhet” om at de ansatte ved tiltaket er usedvanlig glade i mennesker. De ble også beskrevet til å være genuint nysgjerrige på ungdommene. Emma fortalte *”Det ble sagt på en fagdag her, at vi som jobber på tiltaket er glad i folk. Og at vi er ordentlig nysgjerrige mennesker”*.

Informantene var opptatte av å løfte frem ungdommens stemme, erfaring og tanker om sitt levde liv og fremtid. De ønsket ikke å ha en agenda om at ungdommen må endre seg for å passe inn og få et bedre liv. Heller ikke å sette standarden for hva som er viktig i hver ungdoms liv. Lars sa *”Vi er virkelig opptatt av hvordan ungdommene har det og hvor ungdommene er. Uten noen moralsk pekefinger”*. De beskrev at de er opptatt av den enkeltes livsverden, og hva den tror på. Dette skal tas på alvor. De ønsker å undersøke *hva* som er viktig for hver enkelt, og *hvorfor* det er så viktig. Informantene er også nysgjerrige på ungdommenes ”levde liv”. De tenker at det kan være nyttig å utforske ungdommenes historier, uten å noen baktanke. Emma sa *”Er en ikke litt dømmende, hvis en tenker at ungdommen ikke er bra nok, og må endres til noe annet?”*.

Informantene ønsket at relasjonen kan være noe mer enn hjelp og forandring. De var opptatt av hvem de er i møtene, og at de sammen med ungdommene skaper noe som kanskje kan bli noe viktig for ungdommens utvikling. Informantene uttrykte håp om at relasjonene kan ha

ringvirkning for ungdommens fremtidige møter med mennesker. De uttrykte tanker om at gode relasjonelle opplevelser gir håp, følelse av tilhørighet og opplevelsen av å bety noe. Informantene sa at alle mennesker trenger å føle at det er nok å "bare være til". Ungdommene skal oppleve å være god nok i seg selv.

Oluffa fortalte

"Jeg tenker at ungdommene kan ta med seg noe fra relasjonen. Hva en relasjon faktisk kan by på og hvorfor det er så verdifullt å ha en relasjon. Verdien av å ha et annet menneske, eller flere andre mennesker i livet sitt. Da tør de å ta sjanser og stole på seg selv. De våger å ombestemme seg og å si ifra om de tar feil. De tør å sette ord på når de er trist eller glad"

Informantene ønsker at ungdommene skal oppleve tilhørighet, verdi og betydning i møte med dem. Slike følelser tenker informantene er nyttige for ungdommens egenverdi og selvfølelse. Trygghet, tro på seg selv og erfaring fra gode relasjoner kan være viktige byggesteiner i møte med andre mennesker.

4.1.2 Dialog om ungdommens muligheter og behov

Åpen dialog mellom ungdom, terapeut og leder skaper i følge informantene en god ramme og et godt utgangspunkt for arbeidet. En felles forståelse om kart og terreng tenker de er essensielt for å forstå ungdommens muligheter og behov best mulig. Informantene var opptatt av at leder spiller en sentral rolle for hvordan de kan forstå og forvalte ungdommens uttrykk og utvikling. Dette mente de i stor grad handler om menneskesyn. Leders forståelse av og holdning til hva den enkelte ungdom trenger og har behov for blir svært viktig. Tid er også essensielt for det miljøterapeutiske arbeidet.

Lengden på vedtaket og forståelsen av hver enkelt ungdom sitt behov for tid er viktig. Emma fortalte om en situasjon hvor hun fikk viktig støtte fra leder og en kollega "Så troppa vi opp meg, en kollega, og leder på et samarbeidsmøte med saksbehandler, for å være sikker på at vi fikk forlenga det vedtaket". Informantene fortalte at de ofte erfarte at det er vanskelig for ungdom å innfri ytre krav og forventninger. De beskrev en oppfatning om at samfunnets forventning ikke nødvendigvis passer til alle mennesker. Spesielt ikke til dem med allerede store utfordringer fra sin oppvekst og hverdag. Lars sa at det gav han en følelse av å "Prøve å putte ungdommen inn i et hull de ikke passer inn i".

Opplevelsen av å ikke passe inn fryktet de ville resultere i en sterkere følelse av mislykkethet. Informantene var opptatt av den dominerende historien til ungdommen. De ønsket å se muligheter, slik at ungdommen kan oppleve å lykkes i eget liv, og på sine egne premisser.

Informantene sa at deres rolle derfor ofte handler om å tale ungdommens sak og være en støtte. Det handler om å finne ut og formidle hva ungdommen ønsker og drømmer om. Opplegget blir tilpasset til den enkelte, slik at de har størst mulig sjanse for å lykkes med sitt livsprosjekt. Informantene uttrykte at de er avhengige av å ha leder i ryggen, slik at deres vurderinger blir støttet 100% i møte med samarbeidspartnere. Spesielt dersom det oppstår situasjoner hvor forventninger ikke passer med realiteten.

Oluf sa

”En 17-18 åring ”bør” være klar for å begynne å tenke på å flytte for seg selv. ”Bør” klare å ta oppvasken, ”bør” klare ditt, ”bør” klare datt. Men hvis hele livet ditt stort sett har bestått av mangelfulle, dårlige, lite troverdige opplevelser og erfaringer så tror jeg det blir jævlig tungt. Samme faen hvor mange praktiske oppgaver vi prøver å gjennomføre, og hvor mye vi prøver å lære dem, så har de ikke ro. De har ikke ro inni seg. De er urolige for så mye. Når du utvikler en sånn dominerende historie om deg selv, hva er viktig da?”

Informantene fortalte at de er opptatt av ungdommens drømmer og ambisjoner. Om hvordan de best mulig kan støtte ungdommen sitt livsprosjekt. De beskrev at de var opptatt av hvordan ungdom blir forstått og sett i et samfunnsperspektiv. Hvordan ytre forventninger påvirker synet på muligheter og forandring hos ungdommen. Ungdommens egen dominerende historie, og ikke minst ungdommens opplevelse av å mestre sitt eget liv var i fokus.

4.2 Terapeuten ønsker å ufarliggjøre seg selv sammen med ungdommene

Informantene forsøker å ufarliggjøre seg selv, tiltaket og situasjonen rundt ungdommen. De fortalte at ungdommene som er i kontakt med tiltaket ofte har negative erfaringer med voksne, også fra barnevernet. Informantene opplevde at ungdommene ble overrasket og nysgjerrige på dem og deres tilnærming. De beskrev at det handler om flere ting. De gjør seg sårbare, uvitende og naiv, samt deler historier fra sitt eget liv. Informantene er bevisste og tydelige på hva de velger å fortelle om seg selv, når de forteller det og hvordan.

Oluf sa

”Jeg har sterk tro på å gjøre meg mest mulig ufarlig. Det første jeg gjør i møte med ungdom, det er å komme med et smil, og så sier jeg at jeg er faktisk verdens minst farlige menneske”

Samtlige av informantene uttrykte tydelig at deres holdning og tanke om sin jobb er at de møter *ungdom*, eller *mennesker*. En grunnleggende tanke om å være god mot andre, og å være bevisst på handlingene sine ble beskrevet som viktig. Å reflektere og være ærlig med seg selv om hvorfor en velger slik en gjør, i motsetning til noe annet. Slik som Jendor sa *”Jeg tror vi fjerner et skille ved å tørre å være mennesker sammen med ungdommene”*. Flere av informantene beskrev at de er *personlige* i møtet med ungdommene, men at det personlige har et slags filter. Å være personlig kan betyr mye forskjellig, slik som Emma sa *”Det jeg kanskje sier minst om, det er utdanninga mi. Jeg presenterer meg litt mer likt sånn som jeg tenker at ungdommene kan presentere seg”*.

Informantene uttrykte også tydelig at de ikke har noe ønske om å fremstå som en ekspert i møte med en ”hjelpetrengende klient” når de møter ungdommen. De beskrev at dersom maktforholdet blir fremtredende, kan ungdommen få følelsen av å være hjelpetrengende. Lars beskrev noen av sine tanker om en asymmetrisk relasjon *”Det er ikke noe godt å føle seg hjelpetrengende. Jeg tror det er en følelse som gjør at man lukker og stenger av”*. Om ungdommen skulle ”lukke seg” vil det bli vanskelig å skape en god og trygg relasjon. Informantene var opptatt av at alle mennesker har behov for å bli sett og bekreftet for det mennesket de er, på godt og vondt.

Emma sa

”Jeg tror det handler om at det er lettere å se ungdommen for hvem den virkelig er. Det blir lettere å åpne seg og være ærlig. Lettere å si noen ting om hva en vil her i livet. Så tror jeg at dersom man har en god relasjon så betyr det noe mer. Da tror jeg innholdet av samtalene, eller det man gjør, betyr mer for ungdommene. For å kunne hjelpe best mulig, så tror jeg vi må bli godt kjent med dem. Ikke bare bli kjent med de historiene de ønsker å fortelle, men de historiene som stemmer mest”

Informantene fortalte at de første treffene med ungdom kan være svært avgjørende for veien videre. Det kan være avgjørende for hvor troverdig ungdommen opplever den nye voksne.

Det påvirker også tilliten ungdommen får til tiltaket. For å skape trygghet i relasjonen, deler informantene historier fra eget liv. De håpet at fortellingene gir gjenklang i ungdommen, og at det kunne føles tryggere for ungdommen å være seg selv på godt og vondt. Jendor fortalte ”*Å snakke om egne feil, suksesser og hva en liker å gjøre på fritiden. Alt som kan synes veldig uviktig er med på å male bilder om oss i relasjonen*”.

Informantene var opptatt av å ufarliggjøre seg selv i møte med ungdommen. De fortalte at de prøver å være et helt menneske i møte med ungdommene, ikke en representant i en rolle. Informantene beskrev dette som essensielt for det relasjonelle grunnlaget i det miljøterapeutiske arbeidet.

4.2.1 Et ønske om å gå sammen med ungdommen

Informantene beskrev at de ønsker å være gode og trygge voksne. Voksne som går sammen med ungdommene, ser på alternative løsninger, reflekterer og undrer seg. De var opptatt av at tiltaket ikke er en ”forandringsplass” eller behandling for ungdommene. Informantene ønsker ikke å fremstå som noen bedreviter for ungdommene, verken når det kommer til livserfaring, samfunn- og skolekunnskap. Informantene var opptatt av å være ydmyk og å ikke dømme valg som ungdommen har tatt.

Emma fortalte

”Tiltaket er ikke som å komme til en forvandlingsplass. Vi skal på en måte kunne gå sammen med ungdommene, tenke ut gode løsninger med dem, være sammen og reflektere og undre seg. Vi skal og være nysgjerrig på hva de ønsker å bli her i livet. Tanken er jo at vi kommer inn i livet til ungdommen som en støtte og en hjelp, slik at de kan oppnå det de ønsker i livet”

Informantene følte det unaturlig at bare ungdommen som skal fortelle om seg og sitt liv. Og at de bare skal sitte som en lukket og ”hemmelig” bok. Ofte sitter de med en del bakgrunnsinformasjon om ungdommen. Informantene beskrev at det er viktig å være bevisste på hva det kan gjøre med relasjonen, menneskene og mulighetene. De forsøker å ha en relasjonell balanse i møte med ungdommene, og Jendor fortalte ”*Det er en jævlig urettferdig balanse. En person vet alt om deg og du vet ingenting. Så skal vi liksom se hverandre i øynene og være likestilte.*”

Informantene tenkte ikke bare på balanse i relasjonen, men også på sin opplevelse av samtalen. Oluffa sa *”Det følte så unaturlig å bare høre om ungdommene. Det blir etter hvert naturlig at en forteller litt om sitt eget liv”*. Dette handler også om invitasjoner, hvor ungdommen har følelsen av å være en likestilt. Ungdommen skal på lik linje med terapeuten kunne velge å fortelle eller ikke, og til å være nysgjerrig på den andre. Det skal ikke bare gå på ”autopilot” at ungdommen skal dele fra sitt liv. Jendor var opptatt av ungdommens initiativ og hvem som eier praten *”Da er det mer en invitasjon til at jeg får lov til å være med i praten. Det er ikke jeg som skal ta med ungdommen i praten min”*. Dette handler om en balanse i mellom to, hvor den som *vet* naturlig veksler mellom tema.

Å vite handler ikke bare om kunnskap, men hvilke premisser praten går på. Informantene beskrev at det er viktig for dem å få tak i ungdommenes gode historier, eller de fortellingene som ungdommene selv ønsker å fortelle. Det handler om alt fra gode opplevelser på fotballbanen, reiser, familietradisjoner eller ungdommens interesse for å lære seg sportsklatring. I den konkrete samtalen er ungdommen den som kan mest om både fotball og klatring. Jendor sa *”Det kan være sunt å være litt amatør og for oss voksne”*. Følelsen av å være ekspert i møtet med en voksen, kan bli en viktig opplevelse for ungdommen.

Jendor sa

”Å kunne balansere ut makta, slik at det ikke er enveis. Å anerkjenne at på noen områder så vet ungdommen best. Altså, gi makta litt tilbake. At ungdommen har noe verdi i å være seg selv. Spesielt når andre mennesker klarer å se den verdien i deg, er det veldig avgjørende for hvordan en relasjon utvikler seg. Det er ikke lærer og elev, det er menneske og menneske som møtes.”

Informantene fortalte at de ikke blir sett på som barnevernet av ungdommene de møter. Ungdom uttrykte ofte at det er vanskelig å forklare hvem denne voksne fra tiltaket er. De møter en voksen som gjør mye av det foreldre gjør, samtidig er det tydelig for ungdommen at det er ikke en forelder. Ungdommene har beskrevet at de føler seg *sett, hørt og forstått* i møte med informantene. Følelser som noen av ungdommene ikke har kjent før. Oluf sa *”Ungdommene har behov for å ha noen de kan sparre litt og prate litt med. Ofte tror jeg det kan ha vært litt mangelfullt for mange av dem”*. Denne voksne kan gi en følelse av vennskap, av å være i familie eller i slekt. En voksen som står stødig ved siden av ungdommen og har tro, viser tillit og er trygg. Denne voksne rommer ungdommen og tåler både avvisning, trusler

og ungdommens behov for å ta egne valg. Oluf sa videre ”Denne voksne som er god, ser det gode og tør snakke om det vanskelige, blir viktig for mange ungdommer”.

Informantene fortalte at de selv også kunne føle gode og familiære følelser mot ungdommene. De fortalte at de noen ganger opplever seg selv som om de var i rollen som en tante eller onkel, eller at samtaler med ungdommen oppleves slik det er å treffe en slektning. Samtlige av informantene var tydelig på at relasjonen med ungdommene kun varer i en avgrenset periode av livet. De var opptatt av å ikke være viktigst i ungdommens liv. Informantene skal i løpet av denne perioden forsøke så godt de kan å møte, organisere og tåle ungdommens opp og nedturer. Disse temaene må snakkes om, slik at følelser og roller blir tydelige, trygge og forutsigbare.

Oluf sa

”Du skal være ganske klar over din egen rolle. Deg selv som person og som terapeut i møtet med de ungdommene her. Mange ungdommer tror vi er venner. Noen ungdommer skjønner at vi er terapeuter, men samtidig er det vanskelig å definere oss som det. Vi kommer så tett på dem i livene deres at det kan bli et komplekst bilde hvor de blir usikre. Og når de blir usikre, så er jeg usikker på om vi hjelper. Da tror jeg vi rører oss inn i uformelle relasjoner. Det er gjelder å være tydelige på hvem vi er”

Informantene var opptatte av at ungdommen skal oppleve å bli møtt med respekt. For informantene er det ikke noen selvfølge at den voksne er eksperten i samtalen, eller at ungdommen er den som skal fortelle om sitt liv. Informantene opplevde en følelse av likeverd og gjensidighet i relasjonen. Samtidig var de opptatt av å skape trygghet med å snakke om roller, forventninger og følelser. Informantene var og opptatt av å snakke om hvem de er og kan være for ungdommen.

4.2.2 Å være transparent om følelser

Informantene beskrev at de snakker om sine følelser i møte med ungdommene. Dette handler for informantene om *intuisjon, blick, magefølelsen når du bare vet og kjenner at det er rett eller godt*. Informantene har ikke noen fasit i arbeidet, men manøvrerer etter det de føler og oppfatter i hvert enkelt treff med ungdommen. Jendor beskrev det slik *”Det er 40% forhåndskunnskap, om situasjonen og utfordringene. Så er det vel 60% magefølelse og blick underveis i samtalene”*. Opplevelsen av hvordan det er å være sammen snakker de også om

med ungdommen. Informantene tenker på dette som å være transparent. Det handler også om en genuin interesse og tilstedeværelse. Dette er viktig at ungdommen ikke skal bli usikker på det som blir sagt, gjort og tenkt. Og tro at det er en skjult agenda med møtene og samtalene. Informantene er tydelige og direkte til ungdommen på hva de tenker og syns, og hvorfor de lurar på det de gjør. Lars sa *”Jeg gjør mange ting slik at ungdommen ser det, sånn som å ringe telefoner. Jeg er transparent. Det tror jeg gjør at (..) føler en form for trygghet”*.

En slik gjennomsiktighet til ungdommen har informantene sterk tro på. For dem handler det om den sterke interessen de har for ungdom og mennesker, i kombinasjon med erfaring fra eget liv og jobb. Informantene har reflektert mye over seg selv og sine handlinger, og de har prøvd og feilet. De har drøftet erfaringene med å være transparent med andre kollegaer. Noe de opplever gir faglig trygghet i at det er virksomt.

Informantene har også gått på videreutdanning hvor de opplevde å lære faglige begreper som gav gjenklang i dem. Flere av informantene beskrev at de opplever å være oppmerksom og sensitiv ovenfor andre menneskers signaler. De tenker at det viktigste er responsen fra ungdommene. Det er det tydeligste signalet på at det er virksomt å være transparent. Informantene sa at det er vanskelig å beskrive hva de ser hos ungdommen. De snakket om en god følelse, og at det føles riktig. Lars sa *”Det er noe jeg ser, som jeg gjerne skulle forklart, men som jeg ikke har ord for. Jeg kjenner liksom at det er rett. Men det er veldig vanskelig å forklare”*.

Samtidig beskrev informantene at den positive responsen fra ungdommene gjør at de blir modigere. De tør å satse mer og ta nye steg i relasjonen med ungdommen. Responsen handler om blick, smil, kroppsspråk eller hvordan den umiddelbare responsen fra ungdommen er. Emma sa *”Jeg tror det handler om å ikke bare se med øynene, men å se med hele deg. Å få øye på disse små hintene”*.

Jendor fortalte

”Det er jo kroppsspråk, blick-kontakt og selvfølgelig den umiddelbare responsen, den som ikke er gjennomtenkt. Av og til kan ungdommene tenke i ti sekunder før de svarer, og da kommer det som regel et svar som de har planlagt til en viss grad. Men det som bare bryter ut spontant er ofte en indikator på hvor samtalen ligger i terrenget. Og klart er det smil og glimt i øyet da kjenner en ofte at her har jeg havnet på rett plass i samtalen”

Informantene er opptatt av å være transparent på sine egne følelser i møte med ungdom. Dette fortalte de handler om å skape trygghet, troverdighet og sammenheng for ungdommen. De er opptatt av å være ærlig, tydelig og direkte slik at det ikke oppstår noe usikkerhet og utrygghet i relasjonen.

4.2.3 Følelser som møtes -overføringsverdi?

Samtlige av informantene var tydelige på at egne følelser var essensielt i møtet med ungdommene. Informantene erkjenner og er transparent om sine følelser, og leter etter ungdommens følelsesmessige uttrykk. De håper og tror at ved å snakke høyt om følelser, kan det på sikt bli verdifullt for ungdommene. Å tørre å bli glad, trist, sint og være redd for å bli avvist. Å tørre å si dette høyt til ungdommen, til seg selv og til kollegaer krever mot.

De er også transparent og ærlig om hva som skjer i treffene, om hva de tenker, og føler. De snakker om samspillet mellom dem, men også ulike tema som blir snakket om. Det kan være om opplevelsen av å snakke sant, og være realistisk, eller skurrer ungdommens historie? Informantene er opptatt av å spørre og sjekke ut om deres magesfølelse stemmer. Jendor fortalte *"Hvis jeg er usikker så spør jeg. Spør hvordan det er, og ofte så får jeg respons som gir meg et hint om hvor jeg bør posisjonere meg"*. En slik måte å kommunisere på opplever informantene som svært virkningsfull og viktig. Det har en positiv effekt på relasjonen, og informantene håper at også ungdommene lærer av det.

Flere av ungdommene har mangelfulle opplevelser med å snakke om egne følelser. De har også dårlige erfaringer med andre sine følelser, spesielt voksnes. Derfor er informantene opptatt av å være et eksempel på hvordan en kan snakke om følelser på en ufarlig måte. Det gjør de ved å beskrive hva som skjer inni seg. Om de blir glade og har det fint eller om de kjenner stolthet over ungdommens prestasjoner, sier de det. Informantene opplevde at det er nyttig å sette ord på de følelser som oppstår mellom dem og ungdommen. Spesielt om det oppstår vanskelige følelser. Det kan det være ekstra vanskelig å snakke høyt om. Dette kunne være følelser som oppstod der og da. Det kunne være følelsen av å ha blitt avvist, eller følelser som har skapt en vanskeligere situasjon for samspillet. Slike samtaler erfarte informantene gav ungdommen nye opplevelser om det å ha følelser. Og at de fikk gode erfaringer med å snakke om det. Følelser kan ofte være skremmende tema for ungdommen.

Ofte kan det være uvant å snakke om dem, og vanskelig tro på at det er trygt å fortelle om eller vise følelser.

Emma fortalte

”Det kan være mye motstand ja, de syns det er vanskelig å si sannheten. De er ofte mer opptatte av å si det de tror vi vil høre, enn hva som faktisk er sant. Det tar litt tid. Jeg tror ungdommene må tro på det først, å kjenne at det er sant. At den opplevelsen de har med tiltaket er sann, og at de ikke blir lurt. Det er gjennom erfaringer de ser at de ikke blir kasta ut, og at det ikke blir brutale konsekvenser over det de gjør. Det er gjennom erfaring de må prøve det, for å kjenne at det stemmer”

Informantene beskrev et håp om at disse erfaringene kan være viktig for ungdommens utvikling i møter med nye relasjoner. Oluffa sa *” At de faktisk har positive erfaringer vil kanskje gjøre det lettere for dem i framtiden å møte andre, ikke hjelpeapparatet, men bare folk”*. Informantene var opptatt av at ungdommene kan lære å bli tryggere i seg selv, sitt liv og egne følelser. Informantene snakket da om hele følelsesregistret som er en del av hele mennesket. Triste og vanskelige følelser skal anerkjennes på lik linje som positive og gode følelser.

Oluffa sa

“Jeg tror det er viktig at man også dveler litt ved den triste følelsen. Følelsen av motgang. Ikke bare problemløsning, men at en er i en prosess fram mot løsningen. Vi er mennesker, vi har et følelsesregister, og det er en grunn til at vi har det. Kanskje nettopp fordi du følte nederlag så har du en styrke i deg som klarer å snu nederlag til motivasjon. Den må vi finne og anerkjenne, slik at en kan huske den til senere. Fordi en annen gang vil det kanskje være vanskeligere å gå fra nederlag til motivasjon. Da må en prøve å huske hva var det som gjorde at du klarte det sist”

Som en del av det terapeutiske arbeidet bruker informantene sine egne følelser i øyeblikket. Lars fortalte om da han møtte en ungdom for første gang. Det var på et stort inntaksmøte, hvor han ble nervøs. Han delte det med ungdommen. Lars opplevde at det ufarliggjorde han som voksen og myndighetsperson.

Ungdommen fikk da se at Lars også var et menneske. Han var en voksen som kanskje skjønte litt hvordan det kunne føles. Denne samtalen opplevde Lars som ufarliggjørende, og det ble en fin inngang til dialog. Slik bruker samtlige av informantene aktivt sine tanker og følelser i

møte med ungdommen. Når de presenterer seg selv på en slik måte, blir ungdommen overrasket og nysgjerrig. De møter en annerledes voksen som de kanskje ikke kjenner igjen og forbinder med barnevernet.

Oluf sa

”Jeg skulle i et inntaksmøte, og så var det jævla mye proffe mennesker der. Dermed ble jeg nervøs. Jeg har en tanke om at om jeg blir nervøs, så blir hvert fall ungdommen det også. Da kan jeg si det til ungdommen, og at jeg gleder meg til vi skal treffes alene. Jeg sier det med en tanke bak, at dette her kan være nyttig å si, for jeg ser at ungdommen også er ukomfortabel akkurat nå”

Informantene beskrev også følelser som svært viktige dersom det oppstår misforståelser eller noe blir ugreit i relasjonen. Lars fortalte *”Om jeg kjenner at det skurrer og det er ting som skjer, så bringer jeg det inn. Ellers blir det liggende sånn lag på lag utenpå oss”*.

Informantene fortalte også om situasjoner hvor de er blitt avvist, eller de har fått følelsen av at ungdommen snakker usant. Informantene opplever dette som utfordrende. De forsøker i størst mulig grad å være transparent og ærlig med ungdommen for å komme til kjernen i problemet. Informantene har erfart at følelser som ikke snakkes om blir til små og vanskelige hemmeligheter, som skaper avstand og usikkerhet i relasjonen.

Lars sa

”Jeg tenker at følelser som ikke blir uttrykt kan bli til sånne små hemmeligheter. Det er når ungdommen ikke får muligheten til å uttrykke hva som skjer med dem i møtet med meg, eller med oss. Etterhvert blir det et skall som dekker det til”

Informantene har opplevd at en slik tilnærming kan skape rom for at ungdommen opplever å bli forstått. Ungdommer kan også bli mer selvbevisst og reflektert over egne reaksjoner og trigger. Informantene har opplevd at ungdommer i ettertid beskrev hva som følte godt og vondt. De overførte erfaringen til en annen lignende situasjon.

Informantene erfarer at ungdommenes behov for oppfølging skifter og varierer i takt med deres hverdag og liv. De beskrev at det kan være store variasjoner i den terapeutiske relasjonen. Det avhenger av den enkelte, men også ”livet” til ungdommen. Periodevis var informantene sin rolle for ungdommen svært viktig og sentral, mens andre perioder ble

terapeuten holdt på avstand. De fortalte at de var opptatt av å møte ungdommen der de er, også når de opplever ungdommer som unndrar seg kontakt. Noen ganger ble informantene avvist og holdt på avstand. De ventet tålmodig til ungdommen var klar til å komme tilbake. Informantene var opptatte av å tåle avvissingen. De sier det er riktig å gi ungdommen tid. De vil derfor ikke avslutte oppfølgingen, selv om det periodevis er lite kontakt. Emma fortalte ” *En må tåle å se at det går bra i perioder, uten å avslutte. Fordi det er ikke alle ungdommene som er vant til at det går så bra*”. Informantene var derfor svært opptatte av at de som voksne må tåle å være med ungdommene mens det går bra, på lik linje som de står støtt i nedturene og avvissingen.

Barnevernstiltaket er et frivillig hjelpetiltak, noe som betyr at ungdommen når som helst kan avslutte oppfølgingen. Noe som vil si at ungdommen har stor innflytelse og kontroll. Dette beskrev informantene som en viktig faktor for det miljøterapeutiske arbeidet. Informantene fortalte om ungdom som for første gang fikk bestemme når en relasjonen skulle avsluttes. Dette ble beskrevet som en ny og viktig opplevelse. God dialog om oppfølgingen er viktig, og det er med på å gi ungdommen makt i eget liv.

Noen ungdommer som er i kontakt med tiltaket er selvstendige. De har kanskje hatt oppfølging over flere år, og har i dag minimalt behov for praktisk oppfølging. Allikevel ønsker de kontakt. Det er beskrevet at en åpen mulighet for kontakt med tiltaket representerer en slags trygghet på veien videre. Noen ganger er det lille åpne vinduet nok til å ta skritt inn i sin egen fremtid.

Emma sa

”Denne ungdommen har mange dårlige erfaringer med relasjoner til voksne. Det er ikke ungdommen selv som har fått bestemme når relasjonen skal brytes. Det er andre som har tatt disse valgene. Med oss har ungdommen hatt en opplevelse av å for første gang kunne velge det selv. Det er ikke noen andre som har valgt det for ungdommen. Det sier (...) føles fint. Skummelt, men mest fint”

Oppsummert kan en si at informantene var opptatt av følelser. De sa at det burde snakkes om. De har tro på at samtaler om følelser kan være utviklende for ungdommen. Informantene beskrev at de tydelig kunne se hvordan ungdommene ble påvirket av møtene med dem. De håpet det gjorde ungdommen tryggere på seg selv i fremtidige relasjoner.

4.3 Terapeutens indre dialog brukes aktivt i arbeidet

Informantene fortalte at deres indre dialog er som en fasit på hvordan de møter mennesker. De er opptatt av sine egne følelser og tilstedeværelse. Også bevissthet rundt sitt eget følelsesliv, og sin evne til å sette seg inn i ungdommens ståsted ble beskrevet som viktig.

Informantene beskrev en bevissthet om å reflekterer over hvordan de selv ville opplevd situasjonen ”i ungdommens sko”. De opplevde at egne følelser og erfaringer ble verktøy for å manøvrere i hverdagen sammen med ungdommen. De erfarer at de møter ungdommens opplevelse og følelser på en nær, trygg og ydmyk måte. Disse indre dialogene blir ikke alltid uttalt, men er en viktig del av informantenes væremåte. Informantene fortalte at deres indre dialog konstant ”sjekker ut” og ”konfererer” med egne erfaringer. Slik gjenkjenner de også på egen kropp hvordan opplevelsen var for dem. Dette handler om å erindre hvordan de selv har opplevd å bli møtt av andre. Spesielt viktige er erfaringene de hadde i rollen som en ”hjelpetrengende klient”, fersk student, eller som rekrutt i førstegangstjenesten.

Lars fortalte ”*Jeg har mange erfaringer med å bli møtt på forskjellige måter av mennesker som vet bedre enn meg. De jeg har blitt aller tryggest på er de menneskene som byr på seg selv*”. Det handler om flere faktorer. Mest om følelsen av å bli møtt av et menneske i stedet for et system. Å møte noen som tar seg litt ekstra tid for å forstå, forklare og gi et varmt blikk. Der og da kan det utgjøre en livsnødvendig forskjell. Det handler om den følelsen av å bli sett, spesielt om en er utrygg eller i en vanskelig livssituasjon. Informantene fortalte også at de har både gode og dårlige erfaringer med seg. Noen av erfaringene har preget dem, og er blitt en del av det medmennesket de er på jobb og privat. Dette var spesielt viktig i sammenheng med følelsen av å oppleve å bli møtt som et menneske.

Jendor sa

”Jeg baserer mye av valgene mine på egne opplevelser med voksne i forskjellige roller. Det var enkelte mennesker som jeg kjente meg litt nærmere, og som jeg våget å være nær og å være meg selv sammen med. Det gjorde at smilet satt løsere, og at jeg kanskje respekterte dem mer. De ble mindre rolle og mer menneske. Det tok jeg med meg inn i min egen jobb. Det handler om hvordan de møtte meg, som menneske”

Informantene beskrev en bevissthet rundt sine handlinger, følelser og valg de tar i møte med ungdom. De fortalte om en indre stemme og dialog som konstant er med dem i arbeidet.

Denne stemmen er i stor grad basert på egne erfaringer og følelser, samtidig som den er i kontakt med det som skjer ”der og da” i møte med ungdommen.

4.3.1 Opplevelsen av en god voksen

Informantene var opptatt av at alle mennesker har behov for å oppleve en god og trygg voksenperson i løpet av sitt liv. Flere av informantene mimrer tilbake til egen oppvekst, eget liv og tanker de har gjort seg om gode voksne som de selv har møtt. De tenker over hvordan de selv liker å ha det i dag, og hvilke mennesker de trives sammen med. Den følelsen tenker de også at ungdommen trenger å oppleve.

Lars fortalte at det handler om å føle at det er godt å være sammen med noen, og også om å skape et rom for at her er det godt å fortelle. Denne følelsen fortalte Lars har vært og er viktig for han i hans egne relasjoner. Lars fortalte *”De menneskene jeg føler meg nær, de har jeg det godt sammen med. Det er de menneskene jeg tar kontakt med på nytt. Det er de menneskene jeg har lyst å fortelle om meg selv til”*.

I møtene med ungdommene kan det oppstå følelse av nærhet. Denne nærheten kan oppleves som god for både den voksne og ungdommen, men kan også være skremmende. Informantene fortalte om en nærhet som det er vanskelig å beskrive med ord. De sa at det er en god følelse der og da. Oluf fortalte *”Å kommer nær hverandre er noe av det viktigste et menneske kan oppleve. Ikke sånn fysisk nærhet, men sånn at du kjenner at du er ordentlig nær”*. Denne opplevelsen av nærhet håper de er mulig for ungdommen å ta med seg videre. Følelsen kan tas frem ved senere anledninger. Minnet, eller følelsen håper de kan være med på å skape en opplevelse av betydning og verdi for ungdommen.

Når ungdommen havner i en ny og kanskje utrygg situasjon, eller når ungdommen skal danne nye relasjoner. Da kan den gode erfaringen av nærhet være nyttig å ha med seg. Da vet ungdommen hvordan det har føltes å ha det godt i en relasjon sammen med et annet menneske. Den vet hvordan en kan være med på å bygge relasjoner.

Selv om informantene er på jobb, kan egne følelser bli en utfordring. Informantene fortalte at ved å åpne seg, og å være nær, gjør de seg også sårbare. De kan oppleve å være redd for å bli avvist av ungdommen. Lars fortalte *”Jeg er også menneske på jobb. Jeg er redd for å bli*

avvist. Jeg gjør meg selv sårbar med å være ekte". Informantene beskrev altså at de gjør seg mer sårbare ved å være transparent med sine følelser og seg selv. Allikevel uttrykte informantene at de opplever det som godt å være tilstede i disse nære og sårbare møtene med ungdom. Noe de beskrev som en essensiell og viktig del av arbeidet.

Lars sa

"Jeg tenker at mange av disse ungdommene ikke har erfaring med at alt det de føler, kjenner, syns og tenker er viktig. De trenger derfor nye erfaringer med å bli møtt. Det møtet som jeg prøver å skape sammen med dem, kan bidra til at de tør å gå mer i seg selv, tør å si mer om seg selv og hva de føler og trenger"

Informantene var opptatt av hvordan de selv opplevde gode voksne i oppveksten, og har tatt det med seg videre som voksen. De mente at ungdom burde få oppleve god og trygg nærhet med voksne. De beskrev nære følelser som svært viktige for sin egen del. De håper ungdommene også kan ta med seg erfaringene og nyttiggjøre seg dem.

4.4 Terapeuten deler av egne erfaringer og eget liv når det føles riktig og passelig

Informantene fortalte at de ofte trekker inn sitt eget liv i samtalene med ungdommene. De opplever møtene mellom dem og ungdommene som uformelle, nær og personlige. Det beskrives som et godt utgangspunkt for å snakke. Det skaper et slags sammenligningsgrunnlag for å snakke sammen. Jendor fortalte om et møte han hadde med en ungdom i krise *"Vi var to mennesker som nettopp hadde møttes. Ved å finne noen fellesnevner, eide vi noe sammen. Noe som ikke var en del av krisen, men som bare var en relasjon"*.

Informantene fortalte at tilnærmingen hvor de deler av eget liv er med på å skape et trygt rom for ungdommen å være seg selv. De er ærlige på at de like lett som ungdommen dummer seg ut og trår feil. Informantene beskrev at ungdom gir tilbakemelding om at de opplever å føle seg møtt og forstått. Dette har ungdommene sagt konkret ved flere anledninger, både i møte med saksbehandler og direkte til dem.

Informantene var også opptatte av at de har et liv utenfor jobb. I mange sammenhenger velger også informantene å dele fra sitt hverdagsliv. Dette gjør informantene der de føler det passer seg og dersom de opplever at det kan være fint og nyttig for ungdommen. Informantene beskrev ulike måter å dele på. Jendør sa ”*En kan bruke sitt eget liv for å sette ungdommens i perspektiv, både for å finne fellesnevner og for å finne motsetninger*”. Informantene har erfaringer som kanskje ungdommen kan kjenne seg igjen i.

Informantene forteller også at de kan fortelle om hvordan de har lært å styre økonomi, taklet kjærlighetssorg, eller om konflikter med kjæreste eller venner. Dagligdagse hendelser som informantene selv har opplevd å kjenne på kroppen tenker de kan være nyttige innspill i samtalen. Informantene beskrev at det i stor grad handler om følelsen av å være likeverdige. Følelsen av å faktisk være sammen i være i en dypere og betydningsfull relasjon, mellom to. En av informantene fortalte at det kan være bedre å ta litt mer sjanser i samtalene. Det er bedre å være litt ydmyk å ta ett steg bak og be om unnskyldning om en trår feil.

Informantene beskrev at de ikke har lært denne måten å tenke på i grunnutdanningen. Det har de selv erfart, og opplever som det som nyttig. Informantene var svært tydelige og bevisste på at de velger å dele historier som er bearbeidet og ”snakket-ut”. De kan også velge å fortelle deler av en hendelse, hvor de bevisst utelater enkelte deler. Informantene var tydelige på at det de deler ikke skal belaste ungdommen på noe vis. Heller gi muligheten til en nyansert forståelse av å leve og av å være voksen. Informantene beskrev at det er et slags filter som skaper en forskjell på jobb-mennesket og privat-mennesket. Denne grensen kjenner informantene som en godt merkbar grense i dem selv.

De var også tydelige på at historiene som deles skal ikke overgå eller ugyldiggjøre ungdommen sin opplevelse. Informantene er opptatt av at det skal passe seg å dele. De spør derfor ungdommen om det er greit om de forteller, og om ungdommen er interessert i å høre om deres erfaring. De er også tydelige til ungdommen om at det som fortelles ikke er noen fasit. Informantene beskrev det mer som å sammenligne erfaringer, i stedet for å bringe inn riktig eller gale svar. De var opptatt av at det handler om tørre å le av seg selv, egne feil og ufarliggjøre det. Informantene fortalte at de opplevde at det følte naturlig for dem å være personlig i møtene med ungdommen og at det skaper fellesskap og forståelse.

Jendør sa

“Når det gjelder kjærighetsforhold, forhold til familie, forhold til jobb og skole, er det noe som de aller fleste mennesker har noen av de samme elementene i sitt eget liv”

Informantene opplever at ved å dele fra sitt eget liv blir de mer menneskelige i møte med ungdommen. De opplever at det blir et trygt fellesskap for ungdommen, hvor ungdommen også får et helhetlig inntrykk av hvem de er som person, både på jobb og fritid. De kan lære av hverandres tanker og erfaringer, og lete etter alternative løsninger og forståelser.

I dette kapitlet har studiens fire hovedfunn blitt presentert. Neste kapittel er drøfting av funn og teori. Samt implikasjoner for praksis, og avsluttende refleksjoner.

5 Diskusjon og implikasjoner av funn

I dette kapitlet vil jeg drøfte funnene som ble identifisert i analyseprosessen.

Problemstillingen handler om hvordan miljøterapeuter ved et barnevernstiltak tenker og beskriver sitt arbeid med ungdom. Dette kapitlet vil derfor baseres på min tolkning av informantenes stemme. Funnene er basert på min analyse og forståelse, derfor finner jeg også naturlig å ha med inn min stemme som forsker inn i drøftingen. Jeg vil også bringe inn ulike teori og relevant faglitteratur som en stemme opp mot funnene. Avslutningsvis vil jeg presentere mine tanker vedrørende funnenes relevans og implikasjoner for praksisfeltet.

Problemstillingen for forskningsprosjektet var: *”Hva beskriver miljøterapeuter de gjør når de arbeider med ungdommer ved et barnevernstiltak?”*

Følgende forskningsspørsmål ble utviklet:

1. Hvordan jobber de med å skape gode relasjoner med ungdommene?
2. Hvordan forstår de en god relasjon i sitt arbeide?

Studien har fire hovedfunn, de er følgende: (1) *”Terapeutens relasjon til leder spiller en viktig rolle for arbeidet”*, (2) *”Terapeuten ønsker å ufarliggjøre seg selv sammen med ungdommene”*, (3) *”Terapeutens indre dialog brukes aktivt i arbeidet”* og (4) *”Terapeuten deler av egne erfaringer og eget liv når det føles riktig og passelig”*.

5.1 To hele mennesker som møtes

I intervjuene beskrev informantene at det var viktig for dem å være tilstede som et helt menneske i møte med ungdommen. For informantene handler det om å kunne være seg selv i størst mulig grad når de møter ungdommene, med egne erfaringer, følelser og sårbarhet. De fortalte at de har gode erfaringer med å våge å være personlig og nær i møte med ungdommene. De beskrev at de opplevde at det gjorde det lettere for ungdommen, og at de ble en mer ufarlig og vennlig relasjon (Bagge 2007; Borg & Topor 2014; Røkenes & Hansen 2006). For informantene handler det om å være ydmyk, personlig og ærlig. De har med seg egne opplevelser og tanker i møtene, og bruker de aktivt i sin indre dialog.

Informantene virker til å være bevisst og reflektert i forhold til sine egne erfaringer og følelser. Det blir en del av deres kompetanse i møte med andre (Bagge 2007; Lundby 2013). Opplevelsen av å være ekte er viktig for informantene. De har erfart at det er da de best kan være til hjelp for ungdommen. For informantene handlet det om å være tilstede som et helt menneske, med egne erfaringer og sårbarhet. Informantene opptatt av hvordan deres væremåte påvirker ungdommen (Jansen 2013; Lundby 2013; Røkenes & Hansen 2006). De er opptatt av å gjøre det lettere for ungdommen å være seg selv, ved at de som voksne tør det. Informantene beskrev at de ønsker at ungdommene skal oppleve å *møte et menneske*, i stedet for et system. Informantene erfarer at relasjonen mellom dem og ungdommen blir sterkere og dypere.

Tilstedeværelsen med hele seg krever selvbevissthet og selvforståelse (Kvelling 2012; Røkenes & Hansen 2006). Informantene fortalte om følelser, som kommer til syne i kroppslige uttrykk. Disse følelsene var vanskelig for informantene å forklare noe nærmere, annet enn at det følte riktig eller godt. Det ble også beskrevet som en fornemmelse av noe som skurret, eller følte feil. Damasio (2001) kaller dette *kroppslige markører*. Røkenes og Hansen (2006) setter kroppslige markører i sammenheng med *autentisk nærhet*. Dette forstår jeg som informantens evne til mentalisering, og evne til å være nær seg selv i møte med ungdommen (Kvelling 2012; Røkenes & Hansen 2006). Mangel på sårbarhet og tilstedeværelse i relasjonen kan skape avstand (Borg & Topor 2014; Kvelling 2012). Dette beskrev informantene at de opplevde svært viktig for ungdommene, som raskt kunne se forskjellen på ekte interesse, og den voksne som har tatt på seg en maske. Dette bekreftes av Borg og Topor (2014). Forskningen deres viser at noe av det mest virkningsfulle i bedringsprosesser er fagfolk som oppleves som ekte, ærlige og troverdige.

Mot til å være selvavslørende blir også beskrevet som en viktig faktor (Borg & Topor 2014; Kvelling 2012). Møter mellom to preges av deltakerne sine historier, og de historiene som dannes i møtet (Lundby 2013). Informantene beskrev også at egne erfaringer var nyttig for å manøvrere seg i møtene med ungdom. Erfaringene var gjorde det lettere å leve seg inn i situasjonen, og for å si eller handle etter magefølelsen. Responsen fra ungdommen ble også beskrevet som svært avgjørende for valgene informanten tar. Når responsen oppleves god (negativ feedback), opplever informanten det som en indikasjon på at samspillet i systemet fungerer og er godt (Jensen 2011). Det bekrefter også informantens oppfattelse av seg selv

som kompetent og godt menneske (Røkenes & Hansen 2006). Videre gir dette informanten mot, samt tillit til at ungdommen også opplever dialogen som god. Ungdommen kan i føle seg kompetent og verdig til tillit, som videre kan føre til en følelse av verdi og betydning (Røkenes & Hansen 2006). Alle har behov for å føle seg verdifull, anerkjent og betydningsfull (Duncan 2012; Jensen & Ulleberg 2012). Å bli møtt med åpenhet, tillit og empati er grunnleggende for å kunne gå inn i nære og personlige relasjoner med andre (Røkenes & Hansen 2006). Relasjonen med informantene kan på den måten også få ringvirkning for ungdommenes fremtid. Disse gode relasjonelle erfaringer kan være grunnlag når de møter nye mennesker, og kanskje gjenkjenner følelsen av å være i en god relasjon med andre mennesker. Kanskje blir det lettere for ungdommen å stole på seg selv, sin egen opplevelse og erfaring.

5.2 Bevissthet om roller, makt og ”levd liv”

Informantene fortalte om en grunnleggende bevissthet og tanke om at ungdommen er ekspert i sitt eget liv (Borg & Topor 2014). De var derfor opptatt av å definere sin rolle, og anerkjenne ungdommens erfaringer og levde liv. De var opptatt av å snakke om hvem de skal være for ungdommen, og hvilken funksjon ungdommen selv ønsket de skulle ha. Det handler i stor grad om tydelige forventninger om det miljøterapeutiske ”tilbudet”, ungdommens behov og terapeutens muligheter. Informantene er opptatt av å avklare forventninger, slik at konteksten blir tydelig for dem begge (Jensen og Ulleberg 2012). De var opptatt av at det ikke finnes noen fasit på hvordan liv skal leves. Ungdommen er den som må ”stake ut kursen”, og de skal være støttespillere og gå sammen med ungdommen (Borg & Topor 2014; Duncan 2012). Fokus er på å utforske relasjonen, ungdommens ønsker, drømmer og behov. Informantene forsøker å ha en sterk bevissthet på sin oppgave, og har en dialog med ungdommen om hvordan de kan være til best hjelp (Duncan 2012). Informantene var opptatte av at de ikke har en mal for hvordan de møter ungdom, eller hvordan de skal gjøre jobben sin. De er tydelige på at det handler om hvordan de kan gjøre ungdommen god i sitt liv. De skal ikke bare gjøre det behagelig der og da, ved å være brannsløkker eller taxisjåfør. De ønsker at ungdommen skal bli selvstendig på sikt, noe som krever refleksjon, dialog og samarbeid (Borg & Topor 2014).

Samtidig som informantene er opptatt av hva de ikke skal være for ungdommen, er det svært åpen og fleksible for hva de kan være (Borg & Topor 2014; Duncan 2012). Informantene

beskriver svært varierte treff med ungdom, og rollen de har er svært forskjellig etter hva hver enkelt ungdom trenger. De bruker aktivt egne interesser, erfaringer, historier og særegenheter. Grunnleggende sett handler dette også om informantenes væremåte, empati og vilje til fleksibilitet i møtet med ungdommen (Duncan 2012; Duncan mfl. 2010; Kvello 2012).

5.3 Innlevelse og bevissthet; hvem blir jeg i møtet med deg?

Selvbevissthet og selvforståelse blir noe av de viktigste faktorene i møtet mellom ungdom og informant. Evne til mentalisering er nært knyttet opp til informantenes beskrivelser av hvordan de bruker seg selv, egne erfaringer og følelser i møtene. Det tyder på en trygg og bevisst *nærhet til seg selv* (Kvello 2012; Røkenes & Hansen 2006). Informantene beskrev følelser som kjennes i kroppen, men som er vanskelige å forklare. Slike kroppslige markører har stor betydning for hvordan informantene forholder seg til ungdommene (Damasio 2001). Bevissthet om ungdommens følelser i øyeblikkene er også en stor del av informantenes perspektiv. Informantens evne til mentalisering oppfatter jeg som god, da jeg oppfattet dem til å ha et åpent blikk mot seg selv og mot ungdommen (Kvello 2010, 2012). Informantene beskriver et fleksibelt syn på seg selv i møte med ungdommen, og tar ulike perspektiver på hvordan ungdommen sin opplevelse og følelse kan være (Kvello 2012; Lundby 2013). Informantene var opptatt av at usikkerhet og mistillit ikke skal komme i veien for relasjonen og det terapeutiske arbeidet. For å unngå dette er informantene bevisst transparent med sine følelser og hva de opplever sammen med ungdommen (Kvello 2012). Med dette menes at de er åpen og snakker om det som skjer i mellom dem. Dette kan være at de sier at noe føles godt eller fint, at de blir rørt eller glad. Det kan også være en fornemmelse av at noe ”skurrer” eller er usant. Kanskje virker ikke ungdommens fortelling realistisk eller helt sann. Disse fornemmelsene er informantene opptatt av å snakke om sammen med ungdommene (Lundby 2013). De snakker da ut fra seg selv og sine følelser. Informantene opplever at en slik tilnærming er ufarliggjørende og avvæpnende for ungdommen. Det gir rom til å utdype fortellingen, og kanskje modifisere historien uten å tape ansikt. Informantene er også opptatt av å fortelle hva de tenker og hvorfor de spør, eller hvorfor de gjør som de gjør. For informantene er dette viktig for å skape trygghet rundt seg selv og tiltaket. Når ting blir snakket om, slipper ungdommen å lure på hva som egentlig er sannheten eller tanken. Maktbalansen blir jevnet ut, og ungdommen får mulighet til å korrigere eller stille spørsmål til den voksne.

Informantene opplever at det er nyttig med egne erfaringer som en brobygger og en døråpner. De opplever at det kan skape et rom for fellesskap og en utvidet forståelse (Jensen 2011). Ungdommen får på den måten også et utvidet syn på informanten, noe informantene beskrev styrker tillit og trygghet i relasjonen. Borg & Topor (2014) sin forskning viser også at dette er noe som deres informanter syntes var nyttig for sine bedringsprosesser. Informantenes selvavsløring kan skape en følelse av fellesskap. Det fører også til en opplevelse av autentisk nærhet og vennskap (Bagge 2007; Røkenes & Hansen 2006).

Noen av informantene beskrev at det ofte er vanskelig for ungdommene å stole på andre. Flere av ungdommene har dårlige erfaringer med voksne. Dette er i noen tilfeller snakk om både egen familie og om barnevernet. Ungdommene er ikke nødvendigvis vant til å bli møtt med empati og nærhet. Derfor kan det bli vanskelig for dem å stole på nye mennesker. Erfaringene ungdommene har fra tidligere, gjør at de avviser i frykt for at opplevelsen skal gjenta seg (Jansen 2013; Lundby 2009, 2013). I slike situasjoner er det viktig å romme ungdommen og tåle avvisningen. Hvordan informantene forstår ungdommens uttrykk avhenger av hva de blir opptatte av og fokuserer på i samspillet. Hva informantene punktuierer på kan få stor innvirkning på dialogen videre, og hvordan ungdommen opplever å bli hørt, sett og forstått (Jensen 2011).

Responsen fra ungdommen i møtene er en viktig faktor for valgene informanten tar underveis i treffene. Når responsen oppleves positiv, er det lettere for terapeuten å holde fast i sin selvforståelse, og fortsetter slik at det oppleves godt og utviklende (Jensen & Ulleberg 2012). Responsen fra ungdom blir også slike signaler som er vanskelig å beskrive. Det handler om kroppslige uttrykk, inntrykk, intuisjon og magefølelse. Informantene beskriver også at det kan handle om en *god følelse*, som bare *føles riktig*. Informantene beskrev at ungdommens respons gir mot og styrke i relasjonen. De opplever at det er virkningsfullt, og at det er godt for ungdommen når den voksne gjør seg sårbar. Responsen gir inntrykk av hvordan ungdommen opplever dialogen (Jensen 2011). På denne måten håper informantene at ungdommene får gode erfaringer med å snakke om følelser. Ungdommen kan i føle seg kompetent og verdig når den voksne viser tillit. Dette kan videre føre til en følelse av egenverdi og betydning (Røkenes & Hansen 2006). Alle har behov for å føle seg verdifull, anerkjent og betydningsfull i samspill med andre (Duncan 2012; Jensen & Ulleberg 2012). Å

bli møtt med åpenhet, tillit og empati er essensielt for å kunne gå inn i nære og personlige relasjoner med andre (Duncan mfl. 2010; Røkenes & Hansen 2006). Dette er spesielt viktig for informantene, da mangel på empati og nærhet i oppveksten kan skape utviklingsproblemer (Kvelling 2012; Røkenes & Hansen 2006). Flere av ungdommene har mangelfulle, positive erfaringer med betydningsfulle omsorgspersoner. Dette påvirker i stor grad hvordan ungdommen forholder seg til verden, og hvilken virkelighetsforståelse ungdommen har (Kvelling 2012). Ungdommene må selv *kjenne det og tro på* det de voksne sier og gjør. De må få nye, helst gode erfaringer for å utvide erfaringene, og utfordre de dominante historiene (Jensen 2011). Informantene er opptatte av at ungdommene skal kunne ta med seg positive erfaringer videre i andre relasjoner. Erfaringene kan få ringvirkning for ungdommenes fremtid. I møte med informantene blir ungdommenes dominerende historie og forforståelse utfordret (Jensen 2011; Røkenes & Hansen 2006). Deres tidligere opplevelser blir tilført nye erfaringer, og forståelsen om voksne blir utvidet (Jensen & Ulleberg 2012; Lundby 2013). Erfaringene som ungdommen gjør kan være gjøre dem bedre rustet til å møte andre med empati og tilstedeværelse. Om ungdommen har opplevd å være nær og god nok sammen med noen andre, kan følelsen gjenkjennes i andre relasjoner (Duncan 2012; Duncan mfl. 2010; Hertz 2011).

5.3.1 Respekt for "levd liv": hvem har jeg vært, hvem er jeg og hvem ønsker jeg å være

Informantene var opptatt av at ungdommen skulle oppleve seg respektert og anerkjent i møtet med dem. Det innebærer at informantene ikke ønsket å være i en evaluerende posisjon ovenfor ungdommens liv og muligheter. Informantene møter ungdom som et kompetent og likeverdig menneske, som selv skulle få fortelle om sitt "levde liv" og historie (Bagge 2007; Borg & Topor 2014; Duncan 2012). Informantene ønsket å møte ungdommen med ydmykhet, åpenhet og anerkjennelse. De var opptatt av å ha en åpen dialog med ungdommen om hvem de er og hvem de ønsker å være. Drømmer, planer og ambisjoner løftes frem.

De var opptatte at de ikke skulle begrense, eller være moraliserende mot ungdommen i forhold til hva som er mulig eller ikke. De ønsket å utvide og utforske, og sammen med ungdommen finne flere alternative forståelser (Bagge 2007). De var opptatt av hva ungdommen trenger for å bli god i sitt liv (Bagge 2007). Ungdommens egne beskrivelser og fortellinger fra eget liv og egne erfaringer er da essensielle å utforske (Borg & Topor 2014; Lundby 2013).

Informantene er også opptatte av at det er ungdommen selv som skal være drivkraften i ting som skal skje. De skisserte det slik: ”Det er din båt, du er kapteinen som setter kurs og styrer. Hvem vil du ha med om bord, og hva er oppgavene?”. Denne metaforen erfarte informantene tegner et bilde på ungdommens rolle og deres rolle. Det er ungdommen sitt liv, som må ”sette kurs på skuta” og tydeliggjøre hva som må til for å få ”en god seilas”. Informantene sin oppgave er å følge ordre, stille spørsmål om noe er uklart og å veilede ved behov. Dette handler om at informantene hadde erfaring med at ungdommens prosjekt er mer bærekraftig når det kommer innenfra, enn om andre utenfra skulle bestemme (Borg & Topor 2014; Duncan 2014). Det handler om at ungdommen selv må prøve, erfare og finne ut av sin måte å leve på. Ungdommen må oppleve å lykkes og feile på egne premisser.

Tiltaket i dette forskningsprosjektet er et frivillig hjelpetiltak, og ungdommen kan velge å avslutte kontakten med tiltaket. Dette gjør at ungdommen selv kanskje for første gang står i en rolle hvor en kan styre over relasjoner som skal fortsette eller avsluttes. Informantene fortalte at de sjeldent får se den negative atferden som er beskrevet om ungdommen i vedtakene. Noen ganger blir informantene også møtt med skepsis fra samarbeidspartnere. Informantenes beskrivelsene av hvordan samarbeidet med ungdommen går, samsvarer ikke med deres forventning og bestilling.

Informantene opplever ofte at ungdommer tydelig skiller mellom dem og barnevernet. Ofte havner informantene i en mer ”hverdagslig” rolle ovenfor ungdommene. Det er flere uformelle treff enn det er formelle møter. Avtalene er svært fleksible. Treffene er i stor grad på ungdommenes premisser, og tilpasset deres livssituasjon. Det er mye tilsynelatende ”uviktige” ting som skjer i treffene, men det er en tanke bak aktivitetene.

Opplevelsen av normalitet, og dagligdagse samtaler er ifølge Duncan (2012) en svært viktig del av terapeutisk arbeide. Dette bekreftes også av Bagge (2007) som er opptatt av effekten av å snakke sammen på en vennskapelig måte, og som to likeverdige. Det handler ikke alltid om å snakke om eller løse problemer, men å møtes i et fellesskap og ”eie” noe sammen (Duncan 2012). Via treff, samtaler og dialog opplever ungdommene en trygghet og tillit til disse voksne. Noen ungdommer har sagt at det er vanskelig å forklare hvem denne voksne er for dem. Det kjennes ut som en venn, samtidig er det ikke det. Informantene sier noe om at de forstår at det i stor grad handler om makt og roller (Haugland 2008). Informantene har ingen

beslutningsmyndighet ovenfor ungdommene. Noe de tenker blir et veldig synlig skille for ungdommen, om hvem som er saksbehandler og på de som er fra tiltaket. I tillegg er innholdet i treffene med ungdom preget av hverdagslige ting, ulike aktiviteter og samtaler. Hvorav ungdommene stort sett bare møter saksbehandleren sin på formelle møter, eller oppfølgingssamtaler. Informantenes tilstedeværelse og autentiske nærhet kan også oppleves som svære annerledes, og kan ”forvirre” ungdommen (Kvelling 2012; Røkenes & Hansen 2006). Det samsvarer ikke med deres bilde av barnevernansatte, eller systemet de har vært en del av i mange år.

Informantene er opptatt av at det skal være en relasjonell balanse i møtene med ungdom. De ønsker ikke at ungdommen skal oppleve å være underdanig dem, og at de alltid er den som er ”øverst på hierarkiet”. De er mer opptatt av å møte ungdommen, og lytte til de historiene ungdommen forteller om seg selv og sitt liv. Informantene er opptatt av at identiteten skapes i møtet med hverandre (Jensen & Ulleberg 2012; Røkenes & Hansen 2006).

5.4 Flere alternative forståelser; det handler om å se historiene bak ordene

Informantene ønsker å få frem de gode historiene, og de fortellingene ungdommen selv ønsker å fortelle om sitt liv. Hvilke historier ungdommen forteller om seg selv representerer delvis livet og identiteten til ungdommen (Lundby 2013). I møte med informantene kan kanskje ungdommen oppleve at det er rom for tolkning og forståelse. (Jensen 2011; Monsen 2000). Informantene er opptatte av å utforske alternative forståelser og å se historiene *bak ordene*. Den terapeutiske effekten av å fortelle historier, kan være svært nyttig. Informantenes fortellinger kan gi gjenklang i ungdommen, og slike metaforer eller ”minihistorier” kan være gode verktøy for å åpne forståelsen og se alternative løsninger på utfordringer i ungdommens liv (Borg & Topor 2014; Duncan 2012; Lundby 2013). Lundby (2013) sier at desto flere mini historier eller metaforer et menneske har om seg selv, dess bredere forståelse, fleksibilitet og mulighet har en til å ta gode valg for seg selv.

Informantene er derfor oppriktig interesserte i å utvide og utforske historiene sammen med ungdommen. Det handler om identitet, forståelse og å kunne utvide ungdommens perspektiv og tatt-for-gitt-heter (Jansen 2013; Lundby 2009, 2013). Det handler om å lete etter unntakene, og verdien i en historie. En kan også undersøke hvorfor en historie blir fortalt foran en annen, noe som kan gi verdifull informasjon om identitet, erfaring og livshistorie

(Lundby 2013). Hvordan historien blir forstått kan også variere. Det kan for eksempel være flere styrker i en trist og vanskelig historie enn det er nederlag. Det handler om å se hva historien sier om ungdommen. Å se bak ordene og handling som beskrives. Informantene tror på å løfte frem de usagte elementene, og utvide ungdommens forståelse av hva fortellingen kan representere (Lundby 2009; 2013). De alternative forståelsene kan utvikles slik at ungdommen kan oppleve å være noe mer enn de først hadde tenkt (Jansen 2012; Lundby 2013).

5.4.1 Selvavsløringer: historier som gir gjenklang og utvidet forståelse

Samtidig med ungdommens fortellinger, deler også informantene fra sitt eget liv. Denne selvavsløringen handler om flere ting (Kvelling 2012). Informantenes fortellinger blir et tilbud om en alternativ forståelse. Historien kan kanskje gi gjenklang i ungdommen, og kreativitet i den alternative historien kan plutselig bli nyttige verktøy for en fastlåst historie (Lundby 2013). Metaforene som tilbys til ungdommene skal ikke representeres noen sannhet eller overordnet løsning. Dette er informantene opptatt av å være tydelige om. Ønsket er at historiene som møtes kan skape et fellesskap, og et rom for dialog om livet og fremtiden (Lundby 2013).

Informantene beskrev at de opplever at deres fortellinger fra eget liv skaper et bilde av hvem de er (Kvelling 2012; Lundby 2013). Evne til selvavsløring, og mot til å være nær seg selv er grunnlagt i nære relasjoner (Kvelling 2012; Lundby 2013; Røkenes & Hansen 2006). Kvelling (2012) sier selvavsløring krever en trygg identitet, og evne til selvrefleksivitet. Kontakt med egne følelser er en forutsetning for at samspill og kontakt med andre mennesker oppleves ekte (Kvelling 2012). Når en person er trygg på å være *nær seg selv*, kaller Røkenes og Hansen (2006) det for *autentisk nærhet*. Autentisk nærhet handler om å være åpen og mottakelig, og at følelser også kan komme til uttrykk via kroppslige uttrykk. Dette merker informantene blir en styrke i relasjonen, at de fremstår mer menneskelig for ungdommen. Viktige og uviktige ting deles, ungdommens forståelse av voksne utvides (Røkenes & Hansen 2006), samtidig som det styrker relasjonen og gjør den dypere. Ungdommen opplever relasjonen som ekte og troverdig. Det betyr *noe mer*.

5.5 Grunnleggende holdninger i personalgruppen

Informantene beskrev en grunnleggende holdning hvor personalgruppen er opptatt av å utforske nye og ulike perspektiver. Det er jevnlig tema i personalgruppen, hvor de evaluerer og ser på måten de arbeider på. Det er fokus på å utforske hvordan de ansatte har reflektert og tenkt i ulike prosesser (Lundby 2013; Monsen 2000). Ansattgruppen ble beskrevet til å være opptatt av personlig kompetanse, og hvordan egen livserfaring, utvikling og faglig kompetanse henger sammen. Informantene beskrev at personalgruppen får veiledning av eksterne fagpersoner, samtidig som kollegaveiledning også blir brukt.

Informantene beskrev at det oppleves trygt å dele opplevelser, følelser og reaksjoner som den enkelte kan ha i forbindelse med vanskelige tema. Spesielt i disse sammenhengene er ikke personalgruppen opptatt av hva den enkelte vet, kan eller har gjort, men *hvordan* de har tenkt og hvordan følt (Jensen & Ulleberg 2012; Ølgaard 2012). På denne måten åpnes det opp for flere alternative forståelser og ulike valg. Det finnes ikke en dominerende historie, men flere sannheter (Lundby 2013; Monsen 2000). De er også opptatte av å få tak i det som ikke blir sagt med ord, men via kroppsspråket. Informantene er opptatt av å ha respekt for hverandres synspunkter, og de er åpne for å ivareta hverandres væremåte, opplevelse og ulikhet (Røkenes & Hansen 2006).

Duncan (2012) beskriver klientens opplevelse av samtalen og den terapeutiske alliansen som to av de viktigste verktøyene i terapi. Det er to *mennesker* som møtes, ikke en "klient" og en representant for et system. Informantene er opptatte av å "konnekte" med ungdommene, å være nær og å ha det godt sammen med ungdommene. Informantene fortalte hvordan refleksjon over egen handling er en stor del av jobben deres (Jensen & Ulleberg 2012; Kvello 2012). De reflekterer over egne tanker, følelser, handlinger og hvordan de opplevde ungdommens respons. De er opptatt av å se på ulike forståelser og tolkninger, samt drøfte dette med ungdommen selv og i kollegagruppen (Jensen 2011; Ølgaard 2012). Samtlige av informantene beskrev at refleksjon er en essensiell del av godt terapeutisk arbeid (Bagge 2007; Duncan 2012; Jensen 2011). Det handler om å tørre å være kritisk til seg selv, egne handlinger og yrkesutøvelse. De er også opptatt av å si det høyt når de som hjelpere også "driter på draget". Dette i møte med kollegaer, men også i møte med ungdom eller familier. Informantene opplever at de uttrykker ydmykhet og skaper et gjensidig rom for å feile i relasjonen. De er hele mennesker som møtes.

6 Avslutning

6.1 Oppsummering og implikasjoner for praksisfeltet

Hvilken betydning funnene i studien kan ha for fagfeltet er vanskelig å svare på. Fra starten av studiet har jeg tenkt og følt at temaet er ganske selvfølgelig. Når jeg har fortalt om studiens hensikt og problemstilling til medstudenter eller andre utenforstående, har jeg fått ymse reaksjoner. Noen har kommenter at de ser det som en selvfølgelighet at alle ansatte innen barnevernfeltet tenker relasjonelt, og er opptatt av å være et medmenneske. Andre har kanskje møtt meg med sin forforståelse, og knyttet problemstillingen inn mot store ord som relasjon og terapeutisk allianse. For meg handlet det ikke om dette.

Via studien får jeg også inntrykk om at det heller ikke handler om dette for informantene. Jeg opplevde ikke at de var opptatte av store faguttrykk, eller å finne teorier de kunne ”høre hjemme i”. De beskrev noe jeg tenker alle mennesker har godt av å være bevisst på. Jeg tenker at om du er sosionom, elektriker, familieterapeut eller butikksjef er du en uansett en viktig deltaker i samspill med andre mennesker. Du kommuniserer *alltid*. Du blir alltid tolket, forstått og påvirket av andre. Du kan alltid gjøre en forskjell for en annen person, og da kan det være fint å ha mulighet til å ta valg. For du kan faktisk velge hvordan du ønsker å kommunisere, og være forskjellig og gjøre en forskjell for andre. Av den grunn tror jeg at alle mennesker har godt av å reflektere, og snakke høyt om hvordan de opplever seg selv i møte med andre.

På den måten håper og tror jeg at denne studien kan være nyttig for andre i fagfeltet. Jeg håper studien kan være en nyttig påminner for å skape en bevissthet om hvem vi er og blir i møte med andre mennesker. Spesielt håper jeg at de som ikke ”ørker”, eller har mulighet til å ta videreutdanning eller høyere utdanning kanskje kan bli inspirert. Det handler om å få flere verktøy til å bruke den tause kunnskapen du har i deg som medmenneske, og få en større bevissthet over egne tatt-for-gitt-heter i møte med andre. Jeg håper kanskje studiet kan gi inspirasjon til å finne tilbake til medmennesket i ”hjelperen”, og til å ta et helhetlig blikk på seg selv. Kanskje får det ansatte ved barneverninstitusjoner og sosialarbeidere i ulike felt til å stoppe opp og reflektere litt over sin egen væremåte. Kanskje de kan stille seg spørsmålet ”Hvem blir jeg i møte med andre?”. De fleste kan ha nytte av å reflektere over hvordan faglig ståsted, verdier og holdninger er i praksis. De fleste mennesker har et bilde av seg selv, men det er ikke nødvendigvis det samme bildet om en ser på ”hvem jeg blir i møte med andre”.

Dette er essensielle refleksjoner og tema som jeg opplevde at informantene i denne studien hadde langt frem i panna i møte med sine ungdommer. De har det oppe, fremme og snakker om det mellommenneskelige i møtene.

6.2 Mulige svakheter ved studien

Denne studien hadde som formål å utforske hvordan miljøterapeuter med en sirkulær og systemisk forståelsesramme beskriver sitt arbeid i møte med ungdommer ved et barnevernstiltak. Problemstillingen og forskningsspørsmålene var utviklet med bakgrunn i den faglige tilnærmingen som tiltaket hevder å arbeide etter. Forskers forforståelse av faglig tilnærming samt utforming av intervjuguide og fokus i intervjuene er sterkt preget av dette. Dette kan anses som en svakhet, da det kan ha ført til utelukkelse av andre relevante faktorer for arbeidet.

Samtidig har studien gitt meg mulighet til en mer utvidet forståelse av fagteoretisk ståsted, og hvordan ulike andre elementer er en viktig del av grunnlaget. Ved gjennomgang av teori og funnene, ble jeg som forsker oppmerksom på at det egentlig kanskje ikke handler om metode eller faggrunnlag for informantene. Det handler om helt alminnelige mellommenneskelige forhold. På den måten kan det tenkes at problemstilling, forskningsspørsmål og teoretisk rammeverk for oppgaven kanskje oppleves litt tynt, eller på siden av datamaterialet. Dette ser jeg i ettertid, og jeg tenker det er et resultat av min forforståelse og tatt-for-gitt heter i prosjektets begynnelse. Antagelsen var preget av at det i stor grad handlet om den systemiske tilnærmingen hos informantene, mens det kanskje egentlig handler om tilstedeværelse, personlig kompetanse og evne til egenrefleksjon. Samtidig kan dette sees som en styrke i studien, hvor problemstillingen og datamateriale tydelig viser andre essensielle faktorer for arbeidet.

De teoretiske grunnlaget er også av naturlige årsaker avgrenset. Oppgavens omfang samt tidsperspektivet gjorde at jeg måtte ta noen valg. Jeg ser i ettertid at en del teori kanskje kan oppleves noe vel enkel og selvsagt. Dette tenker jeg både i forhold til teoretisk rammeverk for studien, men også i forhold til grunnleggende forståelse av kommunikasjon. Samtidig opplever jeg disse teoretiske elementene gjenspeiler store deler av det informantene formidlet i intervjuene. Dette er elementer som en ofte kan ”glemme”, eller ta for gitt når nye metoder og perspektiver skal utforskes i miljøterapeutisk arbeid. I møte med informantene opplevde

jeg at det ikke handlet om store ord, faguttrykk eller metoder, men samspill mellom to mennesker som møtes.

6.3 Avsluttende refleksjoner

Kanskje handler det ikke om systemteori, sirkularitet eller hvilke samtale metoder terapeutene har. Det handler kanskje ikke om at det er noe spesielt med disse informantene, eller tiltaket de arbeider ved. Jeg opplever at det jeg vil utforske og beskrive nærmere er komplekst og stort, samtidig som det er skremmende enkelt. Boka ”*Bære eller bryte*” av Røkenes og Hansen (2006) har vært min trofaste følgesvenn siden andre år på barnevernutdanningen. I forbindelse med dette studiet ble den også flittig brukt. Helt ut av det blå slo det meg, at ”dette” kanskje ikke handler om noe annet enn *grunnleggende kommunikasjon mellom mennesker*. Kanskje er det det som er avgjørende for det miljøterapeutiske arbeidet. Informantenes bevissthet og refleksjoner over egen væremåte påvirker møtet med den andre. Informantene beskrev at de ønsker å skape en mulighet og et rom for ungdommen å være seg selv i møtene. De ønsker å bidra til å skape en felles plattform mellom de som voksen og ungdommen. Et rom hvor de rett og slett bare kan være sammen.

Informantene opplevde jeg ikke som opptatte av å definere seg selv, hva de gjør og hva som skjer. Flere sa at de opplevde det som vanskelig å sette ord på. Noen av informantene gav tilbakemelding om at spørsmålene i intervjuet var vanskelige, og at de aldri hadde tenkt på slike ting før. Det de kunne fortelle var at det handler om følelser. Det handler om følelsen når to mennesker møtes, og det som skjer i mellom to. Det er dette som skjer *i mellom* som jeg har ønsket å utforske, studere og beskrive i denne studien. Dette enkle, *menneskelige* som er beskrevet som en essensiell og viktig del i alt terapeutisk arbeid. I avslutningen av denne studien tenker jeg på det som Lars sa ”*Det føles som jeg prøver å forklare hvordan en farge ser ut. Det synes jeg er vanskelig å forklare*”. Sett i lys av Borg og Topors (2014) sin forskning, og Røkenes og Hansen (2006) sin definisjon av empati undrer jeg meg om det faktisk dreier seg om noe så enkelt som den gode følelsen og opplevelsen av å være sammen.

Litteraturliste

- Anderson, H. (2005): *Myths about "Not-knowing"*. Family Process, 44: 497-504
- Backe-Hansen, E., Bakketeig, E., Gautun, H. & Backer Grønningsæter, A. (2011): *Institusjonsplassering-siste utvei? Betydningen av barnevernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet* (Rapport nr 21/2011). Oslo: Fafo/NOVA
- Bagge, R. (2007): *Refleksjoner omkring begrepet "ikke vitende posisjon"*. Fokus på familien, Universitetsforlaget, nr. 2, s 113-126. (Hentet fra: Artikkelsamling 1, Diakonhjemmet høgskole)
- Bagge, R. (2011): *Hvordan bruke for forståelsen når jeg ikke kan vite noe om den andre?* Fokus på familien, Universitetsforlaget, nr 1 s. 25-44. (Hentet fra: Artikkelsamling 1, Diakonhjemmet høgskole)
- Barnevernloven: *Lov om Barneverntjenester av 17. Juni 1992 nr. 100 (bvl.)*
- Bateson, G. (1972): *Steps to an Ecology of Mind*. New York: Ballantine Books
- Bateson, G. (1979): *Mind and Nature: A Necessary Unity*. New York: E.P. Dutton.
- Berg, K. (2009): *I skolens randsoner- opplæring for ungdom under offentlig omsorg, en kvalitativ kasus-studie med fokus på elevers skolefortellinger*. Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø.
- Borg, M. og Topor, A. (2014): *Virksomme relasjoner. Om bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser*. Oslo: Kommuneforlaget
- Boscolo, L. Og Bertrando, P. (2002): *Systemic Therapy with Individuals*. London: Karnac Books
- Braun, V. og Clark, V. (2013): *Teaching thematic analysis*. Vol 26 nr. 2. February 2013.
- Combs, A. W. (1977): *An Overview and Next Steps*. I: D.L Avila, A.W. Combs og W.W. Purkey: *The Helping relationship Sourcebook*. Boston: Allyn and Bacon
- Curtis, L. og Jacobson, N. (2000): *Recovery as a policy in mental health services. Strategies emerging from the states*. Pshyciatric Rehabilitation Journal, 23(4), 333-341
- Dalland, O. (2007): *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Damasio, A.R. (2001): *Descartes' feiltakelse. Fornuft, følelser og menneskehjernen*. Oslo: Pax

- DeJong, P. og Kim Berg, I. (2008): *Løsningsskapende samtaler*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Duncan B. L., Miller, S. D., Wampold, B.E og Hubble, M. A., (2004): *The heart & soul of change: what works in therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Duncan, B.L. (2012): *Bli en bedre terapeut*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Eide, H. og Eide, E. (2007): *Kommunikasjon i relasjoner samhandling, konfliktløsning, etikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Freedman, J. og Combs, G. (1996): *Narrative Therapy. The social construction of preferred realities*. New York: Norton.
- Halvorsen, K. (2010): *Forskningsmetode for helse- og sosialfag- en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen akademiske forlag
- Haugland, R. (2008): *Med Makt til å krenke. Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Hertz, S. (2011): *Barne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Haadland, K.R. (2007): *LØFT og narrativer i profesjonelle samtaler*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hårtveit, H. og Jensen, P. (2004): *Familien -pluss én. Innføring i familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jansen, A. (2013): *Narrative Kraftfelt. Psykologisk utvikling hos barn og unge i et narrativt perspektiv*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jensen, P. (2011): *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Jensen, P. og Ulleberg, I. (2012): *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Johnsen, A. & Wie Torsteinsson, V. (2012): *Lærebok I familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kelly, G.A. (1955): *The psychology of personal constructs*. New York: Norton
- Klefbeck, J. og Ogden, T. (2005): *Nettverk og økologi. Problemløsende atferd med barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kvello, Ø. (2010): *Barn i utvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2012): *Barn i risiko*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Kvaale, S. og Brinkann, S. (2012): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Langdridge, D. (2006): *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative tilnærminger*. Trondheim: Tapir Akademiske forlag

Lundby, G. (2009): *Terapi som samarbeid om narrativ praksis*. Oslo: Pax Forlag AS

Lundby, G. (2013): *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug

Lunde, M. S. (2014): *Miljøterapeut og ungdom - å være mennesker for hverandre En kvalitativ studie av tidligere beboeres betydningsfulle erfaringer fra tiden de bodde i barnevernsinstitusjon*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole. (Masteroppgave i sosialt arbeid i partnerskap)

Malterud, K. (2011): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning, en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget

Moen, E.A. (2013): *"Her er det faktisk hele meg som er på jobb"*. Om å bruke erfaringer med egen psykiske helse i profesjonelle relasjoner. Tidsskrift for psykisk helsearbeid, 2013, Vol.10(01), pp.15-24 [Fagfelleurdert tidsskrift]

Monsen, N.K. (2000): *Det elskende menneske. Person og etikk*. Bergen: Fagbokforlaget

Ness, O. (2011): *Learning new ideas and practices together. A co-operative inquiry into learning to use Johnella Bird's relational language-making approach in couples therapy*. Ph.D Thesis. Tilburg University: Tilburg University Press.

Postholm, M-B. (2005): *Kvalitativ metode en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Røkenes, O.H. og Hanssen P.H. (2006): *Bære eller briste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget

Thagaard, T. (2009): *Systematikk og Innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Thagaard, T. (2013): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Thorgaard, L. (2006): *Empatiens bevarelse i relationsbehandlingen i psykiatrien*. Stavanger: Hertervig forl. Stiftelsen psykiatrisk opplysning

Thrana (2015): *Kjærlighet og sosialt arbeid. En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis*. Doktoravhandling ved Høgskolen i Lillehammer. Flisa: Flisa Trykkeri AS

- Tjersland, O.A., Engen, G. Og Jansen, U. (2013): Allianser. Verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Tjora, A. (2011): *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Topor, A. (2006): Hva hjelper? Veier til bedring fra alvorlige psykiske problemer. Oslo: Kommuneforlaget.
- Watzlawick, P., Beavin, J.H og Jackson, D.D. (1967): *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*. New York: W.W. Norton
- White, M. (2007): *Maps of narrative practice*. New York: W.W. Norton and Company
- Ølgaard, B. (2012): *Kommunikation og økomentale systemer. En introduktion til Gregory Batesons forfatterskab*. København: Akademisk Forlag

Vedlegg

VEDLEGG 1 – semistrukturert intervjuguide

Intervjuguide

1. Hva legger du i gode og virksomme relasjoner i ditt samarbeid med ungdommene?
2. Fortell hvordan du jobber for å skape gode og virksomme relasjoner med ungdommer? (gi eksempler og vær konkret)
3. Hva er det som gjør at du vet når en relasjon er god og virksom i arbeidet ditt? (gi eksempler og vær konkret)
4. Hva gjør du når relasjonen med ungdommene ikke er så god? (Hvordan vet du at den ikke er god- ift spørsmål nr 3)
5. Opplever du at begrepet ”en god og virksom relasjon” har en felles forankring og betydning på arbeidsstedet ditt (beskriv og vær konkret)?

VEDLEGG 2 - Invitasjon til deltakelse i forskningsprosjekt og samtykkeerklæring

Invitasjon til deltakelse i forskningsprosjekt.

Virksomme relasjoner: *Hvordan* fagpersoner jobber for å få virksomme relasjoner i en barnevernsinstitusjon?

Jeg heter Kristina Torsteinsen og studerer *Master i Familieterapi* ved Diakonhjemmets Høgskole i Oslo. Jeg ønsker å skrive masteroppgave hvor jeg fordypet meg i hvordan du som terapeut i møtet med ungdom opplever at det du gjør, og relasjonene du har fungerer og er virksomt. For å undersøke dette ønsker jeg å høre om situasjoner og hendelser, som enten du eller ungdommen har opplevd som viktige. Det trenger ikke være ”solskinshistorier”, men hendelser som har vært viktige og symbolsk for deg og eventuelt ungdommen i det arbeidet dere har gjort og gjør sammen.

Dette forskningsprosjektet er tilknyttet Diakonhjemmets Høgskole, og har derfor ingen tilknytning til ditt arbeidssted. For at datainnsamlingen i størst mulig grad skal være anonym får jeg bistand fra din leder til å sende ut invitasjonene til personalgruppen. Dette fordi det skal være enkelt for deg som deltaker å si nei, både i forkant, underveis og i etterkant av prosjektet. Det er helt frivillig å delta, og du kan som deltaker trekke ditt samtykke

Ditt arbeidssted jobber etter narrativ og systemisk tanke sett, og jeg har blitt fortalt at dere er spesielt dyktige på å møte ungdommer, å bygge relasjoner og å møte ungdommer der de er. Derfor er det ønskelig for meg å undersøke hva du som terapeut tenker om det som er suksessfaktoren for deg, og for dere som enhet. Hva er det som gjør din arbeidsplass annerledes, sett ut fra din egen opplevelse og det ungdommene har fortalt at de opplever. Her er det fint med så konkrete beskrivelser som mulig, og gjerne fortell hva du tenkte og opplevde i og i etterkant av situasjonen(e).

Samtalen vil vare fra 1 - 1 ½ time. Utgangspunktet for samtalen er en intervjuguide, denne får du tilgang til å lese gjennom før et eventuelt intervju. Du kan også få ha den med under selve intervjuet.

Intervjuet(samtalen) kan enten foregå på arbeidsplassen, hjemme hos deg/meg, eller annet ønskelig sted. Hovedintensjonen er å få en sammenhengende og uforstyrret samtale, hvor det er du og dine fortellinger som er i fokus. Samtalen kommer til å bli

tatt opp på lydbånd, da jeg ønsker å ha full fokus på deg, og ikke nedskrivning av hva som sies. Dette er også for å kunne samle og sortere data til analyse mot et resultat.

Ottar Ness, fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold, som er min veileder, vil kunne ha innsyn i det skrevne og anonymiserte intervjuet, men ikke møte deg personlig. Dersom du ønsker kan du få innsyn i transkripsjonene etter intervjuet.

Anonymitet og konfidensialitet

Informasjonen som kommer frem i løpet av samtalen, vil transkriberes anonymt. Det vil si at verken navn på deg, arbeidssted eller ungdommer som nevnes vil kunne identifiseres. Datamaterialet som samles inn vil oppbevares trygt innelåst i prosjektperioden. Innen 30. desember 2016 vil all datamateriale slettes.

Informert samtykke

Dersom du ombestemmer deg og ikke ønsker å delta i prosjektet, står du fri til å trekke ditt samtykke når som helst. All deltakelse i prosjektet er frivillig og at du har mulighet til å trekke deg når som helst, uten nærmere forklaring. Dette kan du gjøre direkte til forsker, min veileder Ottar Ness, eller til din leder. Hvis du bestemmer deg for å trekke samtykket ditt, kan du/ kreve å få slettet de opplysninger du har gitt.

Dersom du kunne tenke deg å delta i studien, undertegner du denne samtykkeerklæringen. Dersom du har spørsmål i forkant, underveis eller i etterkant, eller at du ønsker å trekke deg fra studien kan du kontakte forsker Kristina Torsteinsen, eller din leder.

Dersom du ønsker ytterligere informasjon om studiet kan vi lage en avtale før intervjuet. Hvis du sier ja til deltakelse, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som blir registrert, og rett til å korrigere eventuelle feilopplysninger.

Dere har rett til å få informasjon om prosjektets utfall/resultat.

Signert samtykkeerklæring

Veldig fint om du kort kan svare på disse spørsmålene under, det for å kunne si noe generelt om utvalget i studien. Opplysningene vil ikke bli brukt enkeltvis, og ikke knyttet opp mot intervjuene. Dette er kun for å gi et helhetlig bilde av arbeidsplassen, mangfold og variasjon.

Årstall du er født _____

Kjønn (sett kryss på) mann kvinne ikke relevant

Utdanningsnivå (sett strek under/på)

høgskole/universitet videreutdanning masterutdanning annet

Type utdanning

Hvor lenge har du jobbet ved arbeidsplassen? (ca. antall år) _____

Hvor mange andre arbeidsplasser har du jobbet ved tidligere? (ca antall) _____

Jeg bekrefter å ha lest invitasjonen om deltakelse i studien, og har fått tilstrekkelig informasjon til å gi mitt samtykke til deltakelse. Jeg vet at jeg når som helst kan trekke mitt samtykke, uten noen form for begrunnelse.

Signert av *navn*

Ja, jeg ønsker å delta i studien og bli intervjuet av forsker.

Signert av *navn, dato*

Jeg bekrefter å gitt informasjon om studien.

Signert av Kristina Torsteinsen, forsker

Dato

Kontaktinfo

Forsker

Kristina Torsteinsen

E-mail: kristinatorsteinsen@gmail.com

Mob: +47

Daglig ansvarlig

Lennart Lorås

E-mail: pelloraa@online.no

Mob: +47

Veileder

Ottar Ness, PhD

E-mail: ottar.ness@hbv.no

Mob: +47

VEDLEGG 3 - Transkripsjon med koding

161 [00:16:38.22] Miljøterapeut: ja, hvordan du får den transparentheten og tilliten, og
162 kommer dit at ungdommen sier det den tenker og ønsker. hvordan du kommer i
163 posisjon, hvis du... nå bruker jeg litt ord du ikke har brukt men,..
164
165 [00:16:54.13] Miljøterapeut: ja, jeg skjønner ordene. det er så vanskelig å svare på.
166 det er sikkert akkurat derfor du skal skrive denne oppgaven også da, for det er, det
167 handler jo om så mye. eeh. men jeg er en åpen. ganske sånn åpen og møtekommende
168 person. jeg tror folk føler seg sett. eehh. av meg. jeg tror jeg har, gjennom utdanning
169 og livserfaring og sånn fått en evne til å forstår hvordan ting henger sammen. så jeg er
170 ute etter ungdommenes opplevelser og sånn, og så lufter jeg også mine fantasier om
171 hva det kan være... og så gir det kanskje gjenklang i dem også... eeh. det er veldig
172 godt å snakke med noen som forstår tenker jeg. ja.. emh. {korttenkepause} og det er
173 en av tingene, ikke sant. en av sikkert femti ting. jeg har blitt mye mer opptatt av å
174 være tydelig voksen for eksempel. jeg sier ifra når jeg hører ting jeg ikke synes er greit.
175 da sier jeg fra som en voksen og begrunner det. eeh. for jeg tenker at det er like viktig,
176 det er med på å skape den tryggheten om at de vet hvor de har meg ungdommen, ja.
177 {korttenkepause} ja.. men jeg kommer til kort på å svare godt på spørsmålet ditt, for
178 jeg tror det er så utrolig mange ting.
179
180 [00:18:29.18] Forsker: men hva er ærlighet for deg?
181
182 [00:18:32.14] Miljøterapeut: ærlighet for meg er... {korttenkepause} da må jeg gi deg
183 et eksempel. om du er en ungdom og så forteller du meg en historie om hva som
184 skjedde på lørdag kveld, hvordan du på et mirakuløst vis endte opp med fem nye
185 skjorter uten å ha noe særlig med penger. eemh. så ville jeg reagere på det, når vi to
186 snakker sammen, jeg vil kjenne at det her kjøper jeg ikke helt altså. har er det noe rart.
187 dette er ett eksempel da. ærlighet for meg da er å si noe om den opplevelsen jeg får av
188 det. å si det at du, ...kanskje ikke med en gang. kanskje må jeg vente litt. du, når du
189 fortalte meg det der. jeg sliter litt med å tro på at det du sier er sant. og det er jeg nødt
190 til å si noe om, for at om jeg går å tror at du ikke snakker sant, og ikke sier noe om
191 det, så vil det komme mellom oss. eeh. ja. det er en form for ærlighet som jeg er
192 veldig opptatt av. sånn om jeg kjenner at det skurrer og det er ting som skjer, så
193 bringer jeg det inn, ellers blir det liggende sånn lag på lag utenpå oss. også for den
194 personen som kanskje ikke snakker sant, og så kan det gjøre til at vi ikke kan møtes

Comment [1]: ÅPEN OG
IMØTEKOMMENDE, FOLK FØLER SEG SETT

Comment [2]: TYDLIG VOKSEN, SI IFRA
OG BEGRUNNE

Comment [3]: USANNHETER KAN
KOMME MELLOM OSS

Comment [4]: OM JEG KJENNER AT DET
SKURRER, BRINGER JEG DET INN

195 100% da. det blir noen hemmeligheter der som stopper noen ting da. eeh. ærlighet kan
196 og være at jeg kjenner at jeg bryr meg om den ungdommen. og si det. det er ærlighet.
197 jeg syns det, det er kanskje enda vanskeligere enn å ta opp noen som jeg reagerer på.
198 det å tørre å faktisk, bringe inn noe positivt om, og det er litt sårt. det å tørre å være
199 ekte. det å være ekte. det er kanskje noe av det jeg er mest opptatt av. jeg bruker hele
200 tiden meg selv inn i det. uten å være alt for personlig... eemh, men jeg sier noe om hva
201 de ungdommene jeg møter gjør med meg. jeg setter ord på hva som skjer med meg
202 også. jeg er ikke bare opptatt av dem. eller, det er jo egentlig det jeg
203 er... {korttenkepause} {Ler..} |
204
205 [00:21:13.26] Forsker: hvordan er det du bringer inn deg selv uten å være for
206 personlig? hvordan er den balansen?
207
208 [00:21:21.24] Miljøterapeut: først og fremst er det følelsene mine der og da, som jeg
209 tar med meg. som eksemplet istad da. når du sier det så gjør det det med meg. det er
210 ærlig og ekte. men jeg {korttenkepause} jeg tenker at det er en form for, en måte å
211 være personlig på som er greit. men såå er det, det går en grense der syns jeg. man
212 skal ikke si alt. jeg må, det er et filter her, som de tingene kommer igjennom. og da
213 prøver jeg hele tiden å tenke på hva jeg må skille, på hva som er mitt... det kan jo
214 hende jeg har en dårlig dag for eksempel. det kan hende jeg kjenner på andre ting enn
215 det som foregår mellom meg og deg da... eeh, ja. og så blir det, når jeg sier å by på
216 meg selv, så kan jeg også fortelle ting fra eget liv. om jeg kjenner at det er passende å
217 gjøre. {korttenkepause} men det skal aldri belaste. skjønner du hva jeg mener med
218 det?
219
220 [00:22:58.29] Forsker: mm.
221
222 [00:23:01.14] Miljøterapeut: det skal ikke være belastende, det er ikke sånn, vettu, fy
223 faen, jeg har så mye problemer med kjæresten om dagen altså... {Ler..}
224
225 [00:23:08.10] Forsker: ikke sånn som ungdommen må ta ansvar for?
226
227 [00:23:10.08] Miljøterapeut: nei.
228

Comment [5]: Å VÆRE EKTE. Å BRUKE MEG SELV UTEN Å VÆRE FOR PERSONLIG.

Comment [6]: SETTE ORD PÅ HVA SOM SKJER MED MEG

Comment [7]: ÆRLIGHET ER FOR MEG Å SI NOE OM MIN OPPLEVELSE. X: TRO AT NOE ER SANT

Comment [8]: FØLELSER DER OG DA, JEG HAR ET FILTER. ER EKTE

Comment [9]:

Comment [10]: IKKE BELASTE

229 [00:23:11.20] Forsker: men for å normalisere, slik som noen ganger så krangler jeg og
230 med kjæresten min...?
231
232 [00:23:15.18] Miljøterapeut: ja, det var et godt eksempel. ja, eller vettu, dette kjenner
233 jeg meg litt igjen i. slik tror jeg at jeg har hatt det litt før jeg også. så kan jeg prøve å
234 sette noen ord på det, og hvordan jeg har opplevd det. så kanskje det gir noe gjenklang
235 i ungdommen. som tenker oi, så er det sånn det er...?
236
237 [00:23:33.28] Forsker: så sa du noe om at du bryr deg, og at det er enda vanskeligere?
238 hvordan merker du det i slike situasjoner? har du noen eksempler hvor du har gitt
239 uttrykk for at du bryr deg om noen ungdommen, og at det har skapt noe...?
240
241 [00:23:50.01] Miljøterapeut: jeg tror først og fremst det er ubehagelig for meg. jeg er
242 også menneske på jobb da. men jeg er redd for å bli avvist. det er vel det som er
243 frykten. at det å si til noen at du betyr noe for meg, eller kanskje ikke, men det du sier
244 nå det gjør veldig mye med meg. nå blir jeg lei meg. eller nå blir jeg så glad at jeg får
245 lyst å hoppe i taket. jeg tenker det er noe, jeg gjør meg selv sårbar med å være ekte.
246 eemh. {korttenkepause} og jeg er og redd for å bli avvist, så det er det som kan være
247 vanskelig med det. at jeg ikke tør, for at jeg blir redd for at jeg... for det er jo noe som
248 er helt ekte for meg. det er ikke noe humbug som jeg dikter opp. det er mine følelser.
249 jeg tenker gjelder i jobb og privat at det er skummelt å by på sine egne følelser, ja. det
250 syns jeg. så det, grunnen til at jeg drar frem det positive, er at ofte så er det vanskelig
251 for folk å ta til seg positive ting, så sannsynligheten for å bli avvist er kanskje større.
252 eeh, når det er noe som er sånn fra hjertet. ja...
253
254 [00:25:12.17] Forsker: hvordan er forskjellen på når det er ekte og når det ikke er det?

Comment [11]: JEG ER OGSÅ MENNESKE PÅ JOBB

Comment [12]: DET DU SIER GJØR VELDIG MYE MED MEG

Comment [13]: NÅR BLIR JEG LEI MEG ELLER NÅ BLIR JEG GLAD

Comment [14]: JEG GJØR MEG SELV SÅRBAR MED Å VÆRE EKTE

Comment [15]: DET ER HELT EKTE FOR MEG. DET ER MINE FØLELSER

Comment [16]: SKUMMELT Å BY PÅ EGNE FØLELSER

VEDLEGG 4 - Godkjenning av forskningsprosjekt

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hørfoges gate 2
N-5007 Bergen
Norway
Tel. +47 55 58 21 17
Fax. +47 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Per Lennart Lorås
Institutt for sosialt arbeid og familierterapi
Diakonhjemmet Høgskole AS
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 07.08.2015

Vår ref:43968 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 02.07.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

43968	<i>Howdan fagpersoner jobber for å få virksomme relasjoner i en barnevernsinstitusjon?</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Per Lennart Lorås</i>
Student	<i>Kristina Torsteinsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henriksen

Marte Byrkjeland

Marte Byrkjeland tlf: 55 58 33 48
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Kristina Torsteinsen, Nordsivegen 19D, -1 UKJENT

Auklippingstjenester / District Offices

OSLO: NSD Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo, Tel: +47 22 85 52 11, nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD Høgskolen i Nord-Trøndelag, 7401 Trondheim, Tel: +47 73 59 19 07, kjaro.svar@hivt.no
TROMSØ: NSD SVI, Universitetet i Troms, 9037 Tromsø, Tel: +47 77 64 43 36, nsd@uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 43968

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet, men kontaktopplysninger til daglig ansvarlig må tilføyes.

Personvernombudet minner om de ansattes taushetsplikt, og anbefaler at studenten tar dette opp med informantene i forbindelse med intervjuet. Forsker og informant har et felles ansvar for at det ikke kommer taushetsbelagte opplysninger inn i datamaterialet. Forsker må stille spørsmål på en slik måte at taushetsplikten kan overholdes. Det må utvises varsomhet ved bruk av eksempler, og vær oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, f.eks. alder, kjønn, tid, sted og eventuelle spesielle hendelser/saksopplysninger. Personvernombudet forutsetter at det ikke innhentes personopplysninger om noen av barna/familiemedlemmene, og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling av opplysninger som finner sted.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Diakonhjemmet Høgskole AS sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 31.12.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, stilling, utdanning, alder og kjønn)
- slette digitale lydvideoopptak.

VEDLEGG 5 – Antall Post-it lapper fordelt på tema, ift informantene:

Terapeuten; 130

- Blå: 31
- Rosa: 30
- Oransje: 29
- Gul: 7
- Grønn: 33

Ungdommen: 49

- Blå: 5
- Rosa: 9
- Oransje: 9
- Gul: 13
- Grønn: 13

Rammer: 128

- Blå: 25
- Rosa: 31
- Oransje: 19
- Gul: 20
- Grønn: 33

Hva gjør vi: 163

- Blå: 42
- Rosa: 16
- Oransje: 20
- Gul: 44
- Grønn: 41

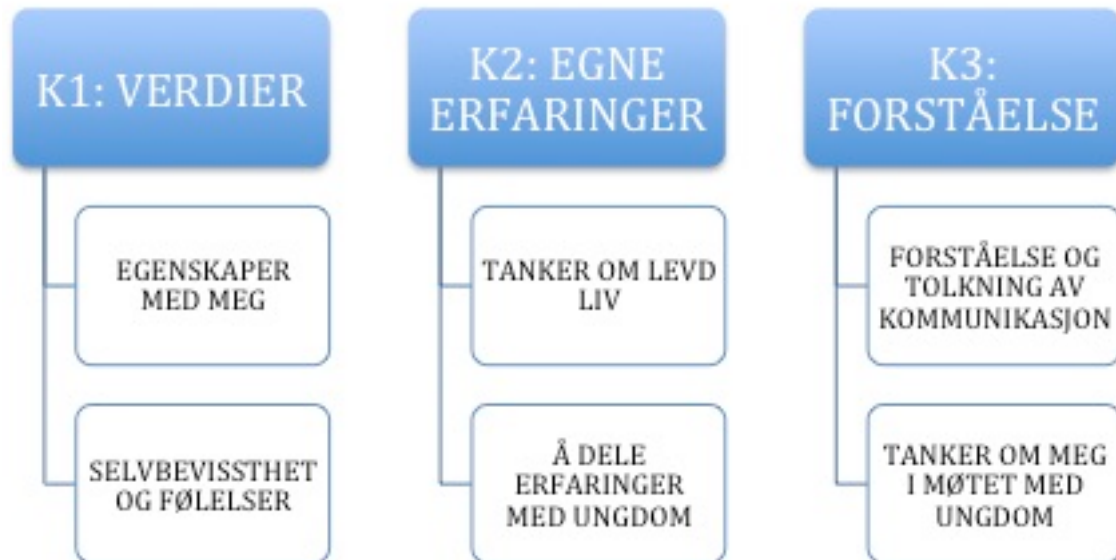
Mellom to: 136

- Blå: 33
- Rosa: 24
- Oransje: 17
- Gul: 25
- Grønn: 37

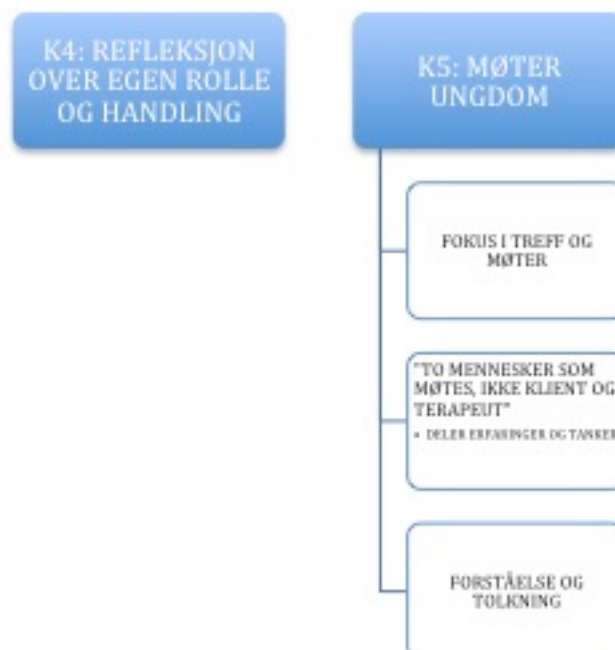
Totalt 606 Post-it lapper danner datagrunnlaget

VEDLEGG 6 – Funn delt inn i tema og kategorier

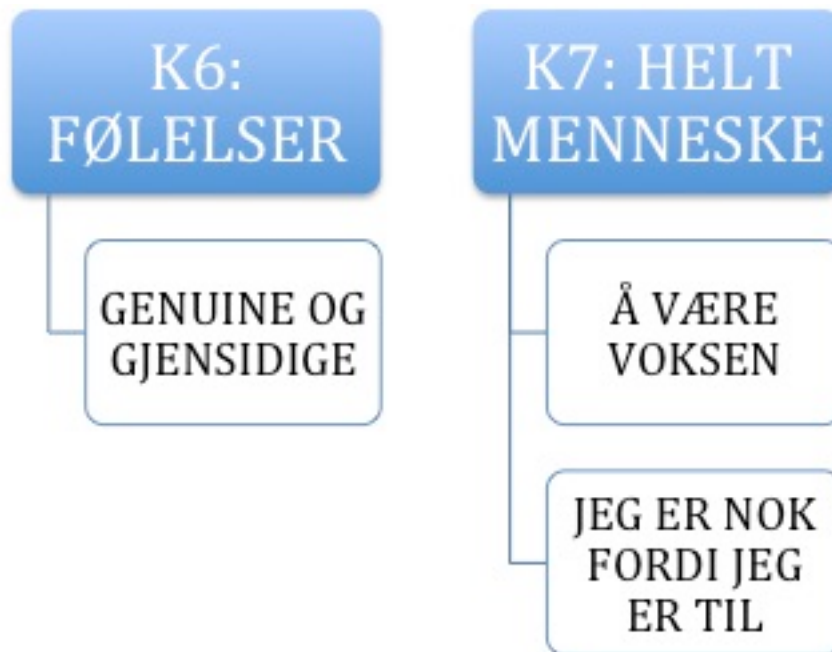
TERAPEUTEN

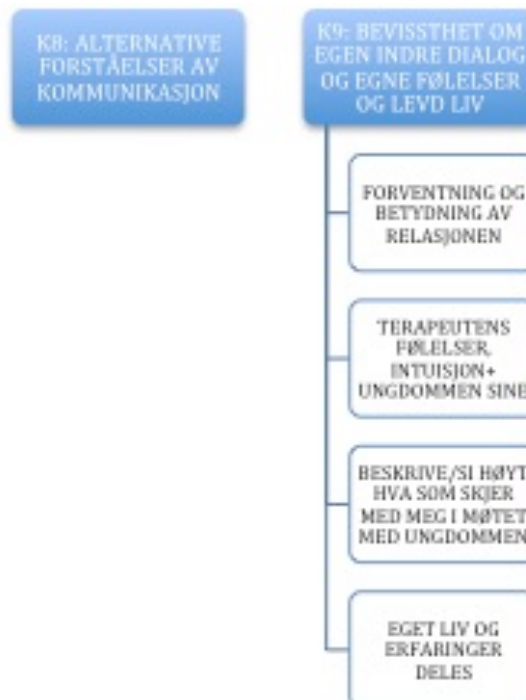
HVA GJØR VI?

UNGDOMMEN

MELLOM TO

RAMMER

VEDLEGG 7 –Hovedfunn basert på kategorier

